

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Hanna Määttänen

TILITOIMISTOKIRJANPITÄJÄ TALOUSRIKOSTEN HAVAITSIJANA

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2015

	<p>OPINNÄYTETYÖ Kesäkuu 2015 Liiketalouden koulutusohjelma</p> <p>Karjalankatu 3 80200 JOENSUU 013 260 6800</p>
<p>Tekijä Hanna Määttänen</p>	
<p>Nimeke Tilitoimistokirjanpitäjä talousrikosten havaitsijana</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella talousrikosten ja talousrikosepäilyjen ilmenemistä tilitoimistoympäristössä. Teoreettisessa osiossa käsiteltiin talousrikollisuuden määritelmää ja erityispiirteitä, yleisimpiä talousrikostyyppejä ja kirjanpitäjän vastuuta talousrikostilanteissa. Empiirisessä osiossa tavoitteena oli kartoittaa sitä, miten yleisesti talousrikoksia ja talousrikosepäilyjä esiintyy tilitoimistokirjanpitäjien työssä ja mitä toimenpiteitä epäilyt aiheuttavat. Lisäksi pyrittiin selvittämään yleisimmin esiin tulevia talousrikostyyppejä.</p> <p>Tutkimus toteutettiin verkkokyselynä toukokuussa 2015. Kysely oli suunnattu Joensuun talousalueen tilitoimistokirjanpitäjille. Kysely lähetettiin sähköpostitse 118 vastaajalle. Vastauksia saatiin 24.</p> <p>Tilitoimistokirjanpitäjien rooli talousrikosten havaitsemisessa on suhteellisen pieni. Tutkimuksessa mukana olleista kirjanpitäjistä vain 12,5 % on tilitoimistotyöskentelynsä aikana todennut talousrikoksen. Talousrikosta on epäillyt 25 % vastaajista. Talousrikosten havaitseminen näyttää olevan suurinta sellaisten kirjanpitäjien keskuudessa, joilla on pitkä tilitoimistotyökokemus.</p> <p>Yleisimpinä talousrikostyypeinä sekä todetuissa talousrikoksissa että talousrikosepäilyissä nousivat esiin verorikokset, kirjanpitorikokset ja velallisen rikokset. Talousrikosepäilyjen jälkeisistä toimenpiteistä yleisin on keskustelu asiakkaan kanssa.</p>	
<p>Kieli suomi</p>	<p>Sivuja 51 Liitteet 3 Liitesivumäärä 6</p>
<p>Asiasanat tilitoimistokirjanpitäjä, talousrikollisuus, talousrikokset</p>	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS June 2015 Degree Programme in Business Economics Karjalankatu 3 FI 80200 JOENSUU FINLAND Tel. +358 13 260 6800	
Author Hanna Määttänen		
Title An Accountant Detecting Financial Crimes		
Abstract <p>The purpose of the thesis was to examine the manifestation of financial frauds and suspected financial wrongdoings in the context of an accounting company. The theoretical part of the thesis discusses the definition and characteristics of financial crimes, the most common types of financial crimes and the responsibility of the accountant in case of such offence. The empirical part aimed at discovering how often financial crimes and suspicions of financial crimes appear in accountants' work and which measures are taken when suspicions of crime arise. In addition, the study aspired to find out the most common types of financial crimes.</p> <p>The study was conducted in May 2015. The online inquiry was directed to accountants in accounting companies in the Joensuu region. The questionnaire was sent via e-mail to 118 respondents, of whom 24 replied.</p> <p>The accountants working in accounting companies play a relatively small part in the detection of financial crimes. Only 12.5 % of the accountants who participated in the study had taken notice of a financial crime during the time they had been working in an accounting company. One fourth of the respondents had suspected a financial crime. The accountants who have worked in an accounting company for an extensive period of time seem to detect crimes most.</p> <p>The most common types of financial crimes, whether already discovered or just suspected, are tax offences, accounting offences and crimes by debtor. The most common measure taken when a financial crime is suspected is a discussion with the customer.</p>		
Language Finnish		Pages 51 Appendices 3 Pages of Appendices 6
Keywords accountant, financial crimes		

Sisältö

1	Johdanto.....	5
1.1	Taustaa	5
1.2	Tarkoitus ja tavoite.....	5
1.3	Rakenne.....	6
2	Talousrikollisuus	7
2.1	Määritelmä	7
2.2	Erityispiirteitä.....	8
2.3	Harmaa talous.....	11
3	Talousrikokset	12
3.1	Talousrikosten luokittelua	12
3.2	Talousrikosten esiintyvyys.....	14
3.3	Kirjanpitorikokset	15
3.4	Verorikokset.....	18
3.5	Velallisen rikokset.....	24
3.6	Eräitä muita talousrikostyypppejä.....	28
3.7	Kirjanpitäjän vastuu talousrikostilanteissa.....	30
4	Tutkimuksen menetelmät, luotettavuus, eettisyys ja toteutus	32
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	32
4.2	Analysointimenetelmät	33
4.3	Luotettavuus ja eettisyys	34
4.4	Tutkimuksen toteutus	35
5	Tutkimuksen tulokset	37
5.1	Vastaaajien taustatiedot	37
5.2	Todetut talousrikokset.....	39
5.3	Talousrikosepäilyt	41
6	Pohdinta.....	44
6.1	Tulosten tarkastelua	44
6.2	Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua	45
6.3	Jatkotutkimusmahdollisuudet.....	47
	Lähteet.....	49

Liitteet

Liite 1	Kyselylomake
Liite 2	Saateteksti
Liite 3	Muistutusviesti

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Talousrikollisuudella ja harmaalla taloudella on merkittävä yhteiskunnallinen vaikutus. Niiden vaikutukset mielletään usein taloudellisina tappioina. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan vuonna 2010 teettämän tutkimuksen mukaan harmaan talouden laajuus Suomessa vuonna 2008 oli 10–14 miljardia euroa. Tämä luku vastaa 5,5–7,5 % bruttokansantuotteesta, joka taloudellisina menetyksinä tarkoittaa 4–6 miljardin euron vuosittaisia verojen ja maksujen tappioita. (Valtiovarainministeriö 2012, 2.) Taloudellisten haittojen lisäksi talousrikollisuus johtaa usein erilaisiin yhteiskunnallisiin häiriöihin, jotka heikentävät sekä elinkeinoelämää että kuluttajien luottamusta yhteiskuntajärjestelmää kohtaan (Talvela 1998, 135).

Opinnäytetyöni aihe valikoitui pääasiassa oman kiinnostuksen ja tilitoimistotyökokeemuksen perusteella. Aihevalintaan vaikutti myös se, että aiempia tutkimuksia kirjanpitäjän roolista talousrikosten havaitsemisessa ja väärinkäytöksen estämisessä ei ole ammattikorkeakoulutasolla tehty. Tämän näkökulman puuttuminen talousrikostutkimusten joukosta voi johtua siitä, että yleinen käsitys talousrikosten havaitsemisesta on se, että havaitseminen tapahtuu aikaisintaan tilintarkastuksen tai verottajan tekemien verotarkastusten yhteydessä. Useimpia talousrikostyyppisiä on kuitenkin mahdollista havaita ja tunnistaa jo aiemmassa vaiheessa eli kirjanpitäjätasolla.

Kirjanpitäjällä on myös tietty vastuu talousrikosten havaitsemisesta. Kirjanpitäjän tulee pystyä hoitamaan ja laatimaan asiakkaansa kirjanpito, tilinpäätös ja veroilmoitus oikeellisesti ja niin, että kirjanpidon ja tilinpäätöksen kautta yrityksen tai yhteisön taloudellisesta tilanteesta saadaan oikea ja riittävä kuva. Oikeellisuuden varmistamiseksi kirjanpitäjällä on oltava valmiudet havaita asiakkaan kirjanpidossa ja muussa lakisääteisessä toiminnassa esiintyvät epäselvyydet ja mahdolliset väärinkäytöstilanteet.

1.2 Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella talousrikosten ja talousrikosepäilyjen ilmenemistä tilitoimistoympäristössä. Työn teoreettisessa osiossa selvitettiin talousrikolli-

suuden määritelmää, tarkasteltiin talousrikosten ilmenemistä ja yleisyyttä sekä avattiin keskeisimpiä talousrikostyyppejä. Opinnäytetyön empiirisessä osiossa toteutettiin tilitoimistokirjanpitäjille suunnattu tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää sitä, miten usein kirjanpitäjille tulee eteen tilanteita, joissa epäillään talousrikosta tai todetaan tapahtunut väärinkäytös sekä miten talousrikosepäilyt ja todetut talousrikokset jakautuvat eri talousrikostyyppien kesken. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää niitä toimenpiteitä, joihin kirjanpitäjä ryhtyy talousrikosepäilyn yhteydessä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli teoreettisen tietopohjan avulla muodostaa kattava käsitys siitä, mitä talousrikollisuus on ja millaisia ovat eri talousrikostyyppit. Työssä pyrittiin myös ymmärtämään talousrikollisuuden asemaa ja vaikutuksia yhteiskunnassa. Tutkimuksen kautta opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa sitä, miten yleisesti talousrikoksia ja talousrikosepäilyjä esiintyy tilitoimistoympäristössä, ja mitä toimenpiteitä epäilyt aiheuttavat.

1.3 Rakenne

Opinnäytetyö koostuu teoreettisesta ja empiirisestä osiosta. Luvussa 2 käsitellään talousrikollisuuden käsitettä ja määritelmää. Lisäksi tarkastellaan talousrikollisuuden erityispiirteitä ja eroja perinteiseen yksilörikollisuuteen. Luvun lopuksi annetaan lyhyt kuvaus talousrikollisuuteen kiinteästi liittyvästä harmaasta taloudesta. Luvussa 3 käsitellään talousrikostyyppien luokittelua ja esiintyvyyttä sekä kirjanpitäjän vastuuta talousrikostilanteissa. Talousrikostyypeistä yleisimmät – verorikokset, kirjanpitorikokset ja velallisen rikokset – asetetaan yksityiskohtaisemman tarkastelun alle. Muita talousrikostyyppejä tarkastellaan lyhyesti.

Teoreettisen tietopohjan tarkastelun jälkeen luvussa 4 esitellään tutkimuksen menetelmälliset valinnat ja kuvataan tutkimuksen toteutusta. Tämän lisäksi tuodaan esiin teoreettinen viitekehys luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelulle.

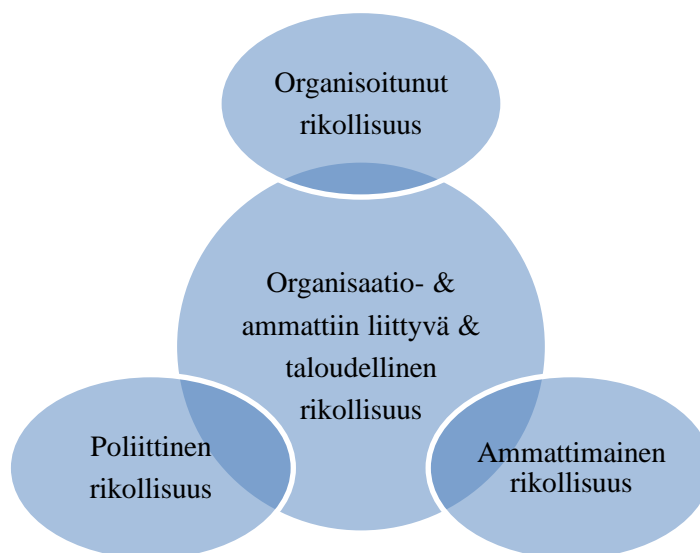
Luvussa 5 esitellään tutkimuksen tulokset. Luvun 6 sisältö on luonteeltaan pohtiva. Siinä tarkastellaan saatuja tuloksia ja niiden yhteyttä teoreettiseen tietopohjaan. Lisäksi pohditaan tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden kysymyksiä ja toteutumista. Työn lopuksi esitetään tutkimukseen liittyviä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Talousrikollisuus

2.1 Määritelmä

Talousrikollisuus on osa laajempaa rikollisuuden muotoa, jota kutsutaan organisaatiorikollisuudeksi ja yhteisörikollisuudeksi. Näiden kattavampien ja kansainvälisesti käytettyjen käsitteiden avulla talousrikollisuus voidaan helposti erottaa tavallisesta yksilörikollisuudesta. Myös kriminologiassa perinteisesti käytetty termi valkokaulusrikollisuus yhdistetään usein talousrikollisuuteen, mutta tällä termillä on pitkät historialliset juuret, jotka viittaavat vahvasti yksilörikollisuuteen. Tämän vuoksi sen käyttöä talousrikollisuuden määrittelyssä tulisi välttää. (Laitinen & Alvesalo 1994, 12.)

Taloudellinen rikollisuus on luonteeltaan epämääräistä. Tämän vuoksi talousrikollisuuden käsitteen yksiselitteinen määrittely on vaikeaa. (Lahti 2007, 10.) Kuviossa 1 kuvataan taloudellisen rikollisuuden yhteyttä eräisiin muihin rikollisuuden muotoihin.

Kuvio 1. Taloudellinen rikollisuus suhteessa eräisiin muihin rikollisuuden muotoihin. (mukaellen Hagan 1996, Laitisen & Virran 1998, 49 mukaan).

Kuvio 1 pyrkii osoittamaan, että talousrikollisuus sisältää elementtejä useista eri rikollisuuden muodoista (Laitinen & Virta 1998, 49). Taloudellisen rikollisuuden käsite ei siis ole yksi ehyt ja tarkkarajainen kokonaisuus, vaan se muodostuu useista eri osa-alueista.

Tämä rajapintojen häilyvyys on osasyynä talousrikollisuuden määrittelemisen vaikeuteen.

Nykyään yleisesti käytössä olevan määritelmän mukaisesti talousrikollisuudella tarkoitetaan tyypillisesti liike- ja yritystoimintaan liittyviä rikoksia, jotka tähtäävät oikeudetomaan hyötymiseen. Usein tätä määritelmää täydennetään lukemalla mukaan myös yritystoimintaan verrattava vastaavanlainen toiminta, jotta esimerkiksi rahanpesu- ja verorikokset sisältyisivät kattavasti määritelmän alle. (Lahti 2007, 10.) Sisäasiainministeriö on antanut talousrikollisuudesta yleismääritelmän, jonka mukaan ”talousrikoksella tarkoitetaan yrityksen, julkishallinnon tai muun yhteisön toiminnan yhteydessä tai niitä hyväksi käyttäen tapahtuvaa, oikeudettomaan, huomattavaan välittömään tai välilliseen taloudelliseen hyötyyn tähtäävää rangaistavaa tekoa tai laiminlyöntiä” (sisäasiainministeriö 2008, 10).

Aikaisemmissa talousrikollisuuden määritelmissä käsite on määritelty kaksijakoisesti. Toisaalta talousrikollisuudessa on kyse taloudellisen toiminnan yhteydessä tehtävistä rikoksista, toisaalta yhteiskunnan julkistaloutta tai taloudellista järjestystä vastaan tehdystä rikoksista. (Lahti 2007, 10.) Myös Träskman (1981, 15–16) jakaa taloudellisen rikollisuuden kahteen pääryhmään: rikoksiin, jotka tehdään laillisen taloudellisen toiminnan puitteissa eli talouselämän rikollisuuteen, ja rikoksiin, jotka jo itsessään ovat laitonta taloudellista toimintaa eli organisoituneeseen taloudelliseen rikollisuuteen. Esimerkkinä talouselämän rikollisuudesta Träskman mainitsee veropetokset ja työrikkokset kun taas organisoitunut taloudellinen rikollisuus koostuu muun muassa laittomasta uhkapelistä ja ilotalon pitämisestä. Träskman korostaa, että talousrikollisuuden käsittelemisessä ja tutkimisessa on tarkoituksenmukaista keskittyä ensimmäiseen ryhmään eli talouselämän rikollisuuteen.

2.2 Erityispiirteitä

Talousrikollisuuden keskeinen ominaispiirre on sen yhteisöllisyys. Talousrikoksia ovat sellaiset rikokset, jotka tapahtuvat vain yritystoiminnan tai muun organisatorisen toiminnan yhteydessä (Laitinen & Alvesalo 1994, 14). Yhteisörikollisuudelle tyypillistä on toiminnan rationaalisuus, suunnitelmallisuus ja tehokkuus. Yhteisörikollisuuden tyypillinen toimija on organisaation johtoasemassa oleva henkilö, joka suunnitelmallisesti ja tietoisesti osallistuu laittomaan toimintaan taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi. Yksi-

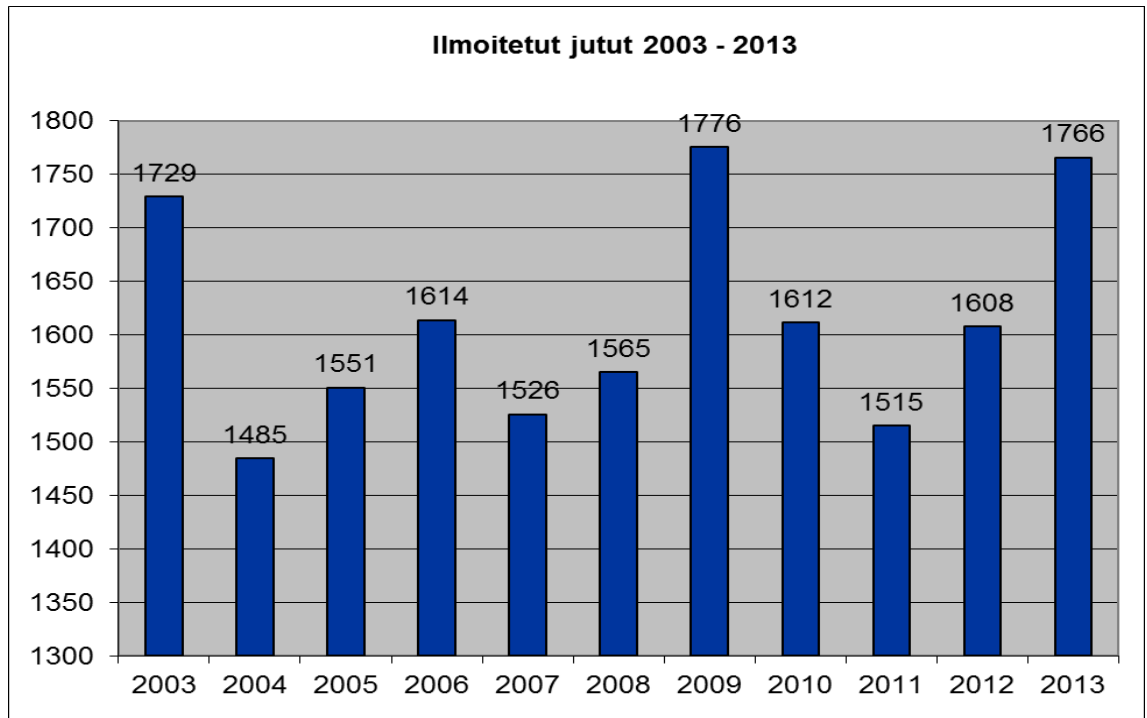

lörrikollisuus puolestaan on suurelta osin impulsiivista ja irrationaalista ja tapahtuu ilman suunnitelmaa. (Jamieson 1996, 18–19.)

Kuten aiemmin mainittiin, talousrikollisuuden synonyyminä käytetään joskus termiä valkokaulusrikollisuus. Jamieson (1996, 19–23) esittelee neljä piirrettä, jotka ovat ominaisia valkokaulusrikollisuudelle. Ensimmäiseksi, valkokaulusrikollisuus on aina suuntautunut välineellisiin päämääriin, eli muun muassa taloudellisen edun ja tehokkuuden tavoitteluun. Toiseksi, valkokaulusrikollisilla on usein korkea sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema. Kolmanneksi, mitä arvostetummassa organisaatiossa talousrikoksia tehdään, sitä enemmän rikoksentekijällä on valtaa vaikuttaa rikoksien määrittelyyn ja kontrolliin. Neljäntenä piirteenä Jamieson nostaa esiin suoran yhteyden tai vastakkainasettelun puuttumisen valkokaulusrikoksen uhrin ja tekijän väliltä.

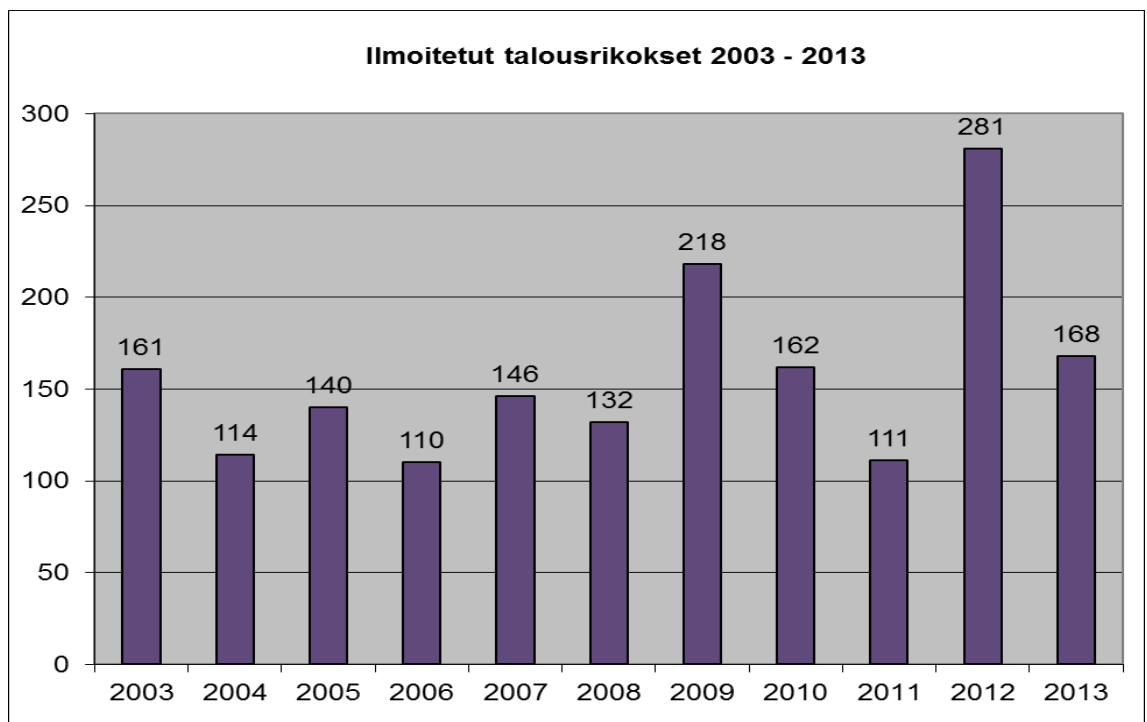
Talousrikollisuus on luonteeltaan markkinahakuista ja sen ilmenemismuodot ovat kiinteästi sidoksissa yhteiskunnan kehitykseen. Taloudellinen rikollisuus koostuu osittain rikoksista, joiden muoto ja tekotapa mukailevat yhteiskunnan muutoksia ja lainsäädännön porsaanreikiä. Talousrikollisuuden luonne siis heijastaa yhteiskunnan ja yritystoiminnan kehittymistä ja monimutkaistumista. Esimerkiksi 1940- ja 1950-luvuilla taloudellinen rikollisuus liittyi säännöstelyyn ja kulutustavaroiden laittomaan maahantuontiin, 1990-luvun laman aikaan puolestaan korostuivat konkursseihin liittyvät verorikokset ja velallisen rikokset. Talouselämän kansainvälisyys sekä liikenteen ja tietoliikenteen lisääntyminen ja nopeutuminen luovat uudenlaista toimintaympäristöä talousrikollisuudelle. (Kalliokoski 2001, 36–37.)

Talousrikollisuus on suurelta osin piilorikollisuutta. On arvioitu, että talousrikollisuudesta poliisin tietoon tulee vain vajaa 10 prosenttia, ja jos mukaan lasketaan myös harmaa talous, pienenee viranomaisten tietoon tuleva osuus entisestään. (Valtiovarainministeriö 2012, 2.) Kuviossa 2 esitetään vuosina 2003–2013 poliisin tietoon tulleiden talousrikosten määrää.

Kuvio 2. Poliisin kirjaamat talousrikosilmoitukset 2003–2013 (Keskusrikospoliisi 2014, 6).

Kuviossa 3 puolestaan kuvataan vuosina 2003–2013 tullin tietoon tulleita talousrikoksia.

Kuvio 3. Tullin kirjaamat talousrikosilmoitukset 2003–2013 (Keskusrikospoliisi 2014, 24.)

Kuvioiden 2 ja 3 avulla voidaan hahmottaa sekä talousrikollisuuden suhteellista kokonaisuutta että taloudellisen piilorikollisuuden laajuutta. Piilorikollisuuden laajuuteen vaikuttavat viranomaiskontrollin kohdentuminen ja tehokkuus sekä rikosten kohteiksi joutuneiden ilmoitushalukkuus (Danielsson & Lehti 2014, 145–146). Talousrikollisuus kokonaisuutena on siis huomattavasti laajempaa kuin ilmitulleiden ja kirjattujen talousrikosten määrästä voisi päätellä.

2.3 Harmaa talous

Talousrikollisuus ja harmaa talous ovat käsitteitä, jotka ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Harmaa talous perustuu ensisijaisesti tulojen ilmoittamatta jättämiseen verottajalle (Hirvonen, Lith & Walden 2010, 30). Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä (1207/2010) määrittelee 2 §:n 3 kohdassa harmaan talouden olevan ”organisaation sellaista toimintaa, josta aiheutuvia lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen taikka tullin perimien maksujen suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi”. Harmaan talouden tyypillisinä esiintymisaloina ovat työvoimavaltaiset toimialat, kuten majoitus- ja ravitsemisala, rakennusala ja kuljetusala (Verohallinto 2011).

Harmaata taloutta voidaan tarkastella sekä kansantaloudellisen että fiskaalisen määrittelyn kautta. Kansantaloudellinen harmaa talous on kansantalouden tilinpidon ja bruttokansantuotelaskelmien ulkopuolelle jäävää taloudellisesti tuotannollista toimintaa. Kyseessä on sinänsä laillinen hyödykkeiden tuotanto, joka salataan viranomaisilta tai sen laajuus ilmoitetaan tarkoituksella väärin, koska halutaan välttää veroja ja muita lakisääteisiä maksuja eikä haluta noudattaa työehtosopimusten minimipalkkoja tai työaikaa, työturvallisuutta ja työterveydenhuoltoa koskevia säännöksiä. Fiskaalinen harmaa talous on käsitteellisesti laajempi kuin kansantaloudellinen harmaa talous. Fiskaalisessa määritelmässä harmaan talouden käsitteen piiriin kuuluvat sekä yritysten että yksityisten henkilöiden saamat veronalaiset tulot, jotka jätetään verotuksen ulkopuolelle. Fiskaalisen harmaan talouden määrää mitataan juuri näiden verotuksen ulkopuolelle jätettyjen tulojen määrällä, kansantaloudellista harmaata taloutta puolestaan mitataan kansantuotelaskelmista puuttuvan tuotannon määrällä. (Hirvonen ym. 2010, 26–30.)

Harmaalla taloudella on laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tavallisen kansalaisen kannalta harmaa talous ilmenee yleensä pimeänä palkanmaksuna tai tulojen ilmoittamatta jättämisenä, mutta kokonaisuutena kyse on laajemmasta kokonaisuudesta, jossa keskeistä on lakisääteisten velvoitteiden laiminlyönti. Harmaa talous siis johtaa verojen ja maksujen menetykseen. (Verohallinto 2014, 4.) Vuonna 2008 verotarkastustuloksiin perustuvan laskentamenetelmän mukaisesti Suomen harmaan talouden kokonaismäärä oli runsaat 12 miljardia euroa eli 6,9 % bruttokansantuotteesta (Hirvonen ym. 2010, 4). Lisäksi harmaan talouden vaikutukset näkyvät yritysten välisen kilpailun vääristymisenä, työntekijöiden lainvastaisena kohteluna sekä veromoraalin ja oikeusjärjestelmän mahdollisena heikkenemisenä (Verohallinto 2014, 4).

3 Talousrikokset

3.1 Talousrikosten luokittelua

Talousrikos ei ole tarkkarajainen käsite, ja suuri osa talousrikollisuuden piiriin luetuista rikoslajeista kuuluu perinteisessä luokituksessa vaihdantarikoksiin (Nuutila 1997, 417). Talousrikoksia on mahdollista tyypitellä hyvin yksinkertaisesti pelkästään rikoslain kohtia luettelemalla. Ongelmana tässä luokittelussa on se, että pelkän rikosnimikkeen perusteella on usein lähes mahdoton sanoa, onko kyseessä talousrikos vai tavallinen yksilörikos. (Laitinen & Virta 1998, 44.) Laitinen ja Alvesalo (1994, 192–198) tutkivat talousrikostutkimuksensa yhteydessä yhteensä 167 rikosnimikettä, joita voi tietyin edellytyksin pitää talousrikoksina.

Rikoslaisissa (39/1889) talousrikoksista säädetään muun muassa seuraavissa luvuissa:

- RL 29 Rikokset julkista taloutta vastaan
- RL 30 Elinkeinorikokset
- RL 32 Kätkemis- ja rahanpesurikokset
- RL 36 Petokset ja muu epärehellisyys
- RL 38 Tieto- ja viestintärikokset
- RL 39 Velallisen rikokset
- RL 40 Virkarikokset
- RL 46 Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

- RL 47 Työrikkokset
- RL 48 Ympäristörikkokset
- RL 49 Aineettomien oikeuksien loukkaaminen
- RL 51 Arvopaperimarkkinarikkokset.

Rikoslain mukaisen määrittelyn lisäksi talousrikoksia on mahdollista luokitella niiden kohteen mukaan. Tällöin talousrikoksissa voidaan erottaa kuusi eri ryhmää: julkiseen valtaan kohdistuvat rikokset, työntekijöihin kohdistuvat rikokset, kuluttajiin kohdistuvat rikokset, velkoihin kohdistuvat rikokset, ympäristörikkokset ja muut organisaatiorikkokset. Julkiseen valtaan kohdistuvia rikoksia ovat esimerkiksi verorikkokset, tulli- ja sääntelyrikkokset sekä virkatoimiin liittyvät rikokset, työntekijöihin kohdistuvia rikoksia puolestaan ovat muun muassa työsuhdetta koskevat rikokset ja työntekijänsuojeluun liittyvät rikokset. Kuluttajiin kohdistuviksi rikoksiksi luetaan muun muassa kuluttajasuojalain rikkomisen. Velkoihin kohdistuvat petokset ja konkurssi- ja akordirikkokset sisältyvät velkoihin kohdistuviin rikoksiin. Muiden organisaatiorikkosten ryhmä kattaa esimerkiksi kirjanpitorikkokset, pankkilakien rikkomisen, kielletyt kilpailunrajoitukset sekä luottamusaseman väärinkäyttämisen. (Laitinen & Virta 1998, 45.)

Myös Träskman (1981, 18–20) käyttää samantyylistä lähestymistapaa luokitellessaan talousrikoksia viktimologisesti eli niiden kohteen mukaan. Hän nimeää talousrikoksille seitsemän eri kohderyhmää:

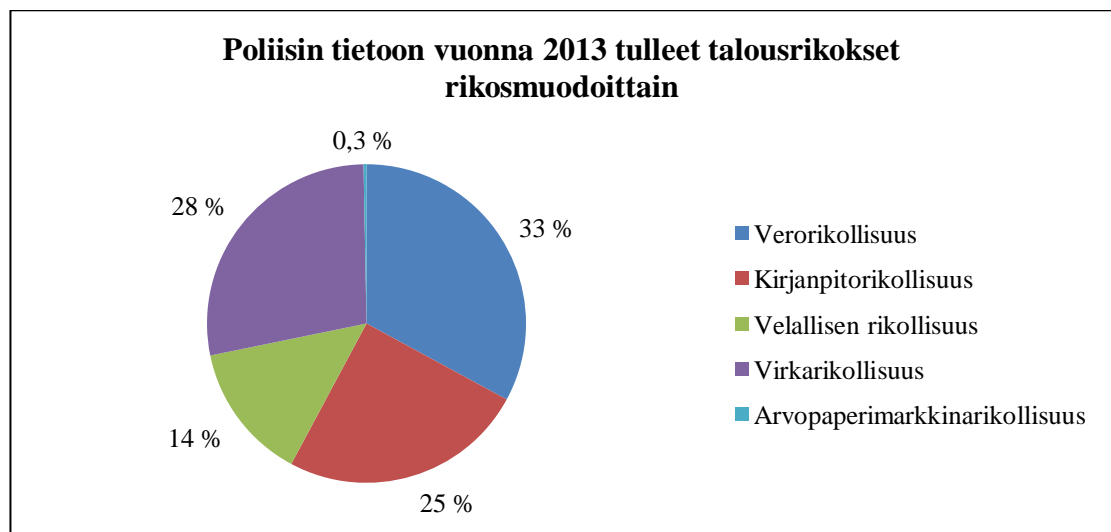
- 1) osakkaat, yhtiömiehet, osakkeenomistajat jne.
- 2) velkojat, takaajat jne.
- 3) työntekijät
- 4) kuluttajat
- 5) kilpailijat
- 6) ihmiskunta (erityyppiset ympäristörikkokset)
- 7) valtio.

Valtioon kohdistuvat talousrikokset Träskman jakaa edelleen neljään alaryhmään: valtion fiskaalisiin etuihin kohdistuvat rikokset (mm. verorikkokset), kansainvälistä maksutasetta loukkaavat rikokset (mm. valtuuslainsäädäntöä vastaan tehdyt rikokset), elinkei-

nokontrollia ja tuotannon säätelyä loukkaavat rikokset (mm. tuotantokatkoja koskevien lakien rikkomiset) ja virkamiehiin kohdistuvat rikokset (mm. virkamiehen lahjonta).

3.2 Talousrikosten esiintyvyys

Vuodesta 1996 lähtien Suomen poliisi on kansainvälisesti ainutlaatuisella tavalla tilastoinut talousrikoksia. Tällöin talousrikoksia alettiin kirjata poliisin tietojärjestelmään yhtenäisen käsitteen perusteella. (Jokinen, Häyrynen & Alvesalo 2002, 13.) Vuonna 2013 poliisin tietoon tuli yhteensä 3 160 vero-, kirjanpito-, virka-, arvopaperimarkkina- ja velallisen rikosta (Danielsson & Lehti 2014, 145). Kuviossa 4 esitetään nämä tietoon tulleet talousrikokset rikosmuodoittain.

Kuvio 4. Poliisin tietoon vuonna 2013 tulleet talousrikokset rikosmuodoittain (Danielsson & Lehti 2014, 145).

Kuviosta 4 nähdään, että verorikosten osuus kaikista ilmoitetuista talousrikoksista on suurin, kirjanpitorikollisuus ja virkarikollisuus ovat seuraaviksi suurimmat rikosmuodot. Myös velallisen rikollisuus kattaa suhteellisen suuren osuuden talousrikollisuudesta. Arvopaperimarkkinarikollisuuden osuus on hyvin pieni.

Verorikokset, kirjanpitorikokset ja velallisen rikokset muodostivat valtaosan, 72 %, poliisin tietoon tulleista rikoksista vuonna 2013 (Danielsson & Lehti 2014, 145). Vuonna 2012 nämä kolme talousrikostyyppiä muodostivat 76 % tietoon tulleista talousrikoksista (Lehti 2013, 153). Myös vuonna 2011 vero-, kirjanpito- ja velallisen rikosten osuus poliisin tietoon tulleista talousrikoksista oli suuri eli 78 % (Lehti 2012, 151). Näiden kol-

men vuoden tilastojen perusteella voidaan todeta, että verorikokset, kirjanpitorikokset ja velallisen rikokset ovat talousrikostyypeistä yleisimmät myös pitemmällä aikavälillä. Tämän vuoksi seuraavissa luvuissa käsitellään näitä rikostyyppisiä yksityiskohtaisemmin.

3.3 Kirjanpitorikokset

Rikoslaisissa kirjanpitorikokset luokitellaan elinkeinorikoksien alle. Rikoslain 30 luvun 9 §:ssä kirjanpitorikoksista määritellään seuraavaa:

Jos kirjanpitovelvollinen, tämän edustaja, kirjanpitovelvollisessa oikeushenkilössä tosiasiallista määräysvaltaa käyttävä tai se, jonka tehtäväksi kirjanpito on toimeksiannolla uskottu,

- 1) laiminlyö liiketapahtumien kirjaamista tai tilinpäätöksen laatimista vastoin kirjanpitolainsäädännön mukaisia velvollisuuksia,
- 2) merkitsee kirjanpitoon vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka
- 3) hävittää, kätkee tai vahingoittaa kirjanpitoaineistoa

ja siten vaikeuttaa oikean ja riittävän kuvan saamista kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta tai taloudellisesta asemasta, hänet on tuomittava *kirjanpitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 30:9.)

Törkeästä kirjanpitorikoksesta säädetään 30 luvun pykälässä 9 a seuraavasti:

Jos kirjanpitorikoksessa

- 1) liiketapahtumien kirjaaminen tai tilinpäätöksen laatiminen laiminlyödään kokonaan tai olennaisilta osiltaan,
- 2) väärin tai harhaanjohtavien tietojen määrä on huomattavan suuri, ne koskevat suuria summia tai ne perustuvat sisällöltään väärin tositteisiin taikka
- 3) kirjanpito hävitetään tai kätketään kokonaan tai olennaisilta osiltaan taikka sitä vahingoitetaan olennaisilta osiltaan

ja kirjanpitorikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä kirjanpitorikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. (RL 30:9a.)

Rikoslain 30 luvun 10 §:n mukaan kyseessä on tuottamuksellinen kirjanpitorikos, jos törkeästä huolimattomuudesta johtuen liiketapahtumien kirjaaminen tai tilinpäätöksen laatiminen laiminlyödään kokonaan tai osaksi, tai jos kirjanpitoaineistoa hävitetään, hukataan tai vahingoitetaan, ja näin olennaisesti vaikeutetaan oikean ja riittävän kuvan saamista kirjanpitovelvollisen toiminnan taloudellisesta tuloksesta tai taloudellisesta

asemasta. Tuottamuksellisen kirjanpitorikoksen tekijä on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Kirjanpitorikoksilla ja niitä koskevilla rangaistussäännöksillä on hyvin keskeinen asema taloudellisessa rikollisuudessa. Ottaen huomioon kaikki talousrikostyytit, ovat kirjanpitorikokset rikosoikeudenhoidossa yleisimmin esiintyvä rikostyyppi. Tämä johtuu siitä, että kirjanpitorikos liittyy hyvin usein myös muihin talousrikoksiin kuten velallisen rikoksiin ja verorikoksiin. Kirjanpidon laiminlyönnit ja virheet ovat hyvin tavallisia taloudellisissa vaikeuksissa olevissa yrityksissä. (Koponen & Sahavirta 2007, 55.)

Kirjanpitosäännöksillä pyritään suojaamaan kirjanpidon luotettavuutta ja turvaamaan se, että kirjanpidon avulla saadaan oikeelliset tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan taloudellisesta tuloksesta ja asemasta. Kirjanpitorikoksien rangaistussäännöksiä tarkoituksena on ehkäistä väärin ja harhaanjohtavien tietojen antamista kirjanpidossa, jotka olennaisesti vaikeuttavat oikean ja riittävän kuvan saamista kirjanpitovelvollisen toiminnasta. (Niemi & Lehti 2006, 74–75.) Kirjanpitoa koskevilla velvollisuuksilla voi myös olla rikoksia ennaltaehkäisevä merkitys. Muiden taloudellisten rikosten ja väärinkäytösten selvittäminen on usein voimakkaasti riippuvainen saatavissa olevasta kirjanpidollisesta selvityksestä. (Koponen & Sahavirta 2007, 55.)

Kirjanpitorikoksen tekijänä voi olla joko kirjanpitovelvollinen tai kirjanpitovelvollisen edustaja. Kaikki liike- tai ammattitoimintaa harjoittavat tahot ovat kirjanpitovelvollisia. Muun muassa osakeyhtiöt, avoimet ja kommandiittiyhtiöt sekä yhdistykset ovat aina kirjanpitovelvollisia riippumatta harjoitetun toiminnan luonteesta. Kirjanpitovelvollisen edustaja on se taho, jolle kirjanpidon pitäminen on uskottu tai jolla on säännösten mukainen velvollisuus hoitaa yhteisön kirjanpitoa. (Koponen & Sahavirta 2007, 63–66.)

Kirjanpitorikos on ominaisesti teko, jossa useammalle vuodelle ajoittuva menettely on mahdollista yksilöidä yhdeksi rikokseksi. Ajallisessa eli pituussuuntaisessa yksilöinnissä voidaan arvioida peräkkäisiä tilikausia yhtenä rikoksena, jos kyseessä on samantyyppinen kirjanpitovelvollisuuden rikkominen. Esimerkiksi kirjausten ja tilinpäätösten laiminlyönnit peräkkäisillä tilikausilla sekä sellaiset virheelliset tai harhaanjohtavat kirjaukset, jotka koskevat aina selvästi samantyyppistä virhettä tai vuodesta toiseen jatkuvaa virheellistä kirjausta, on syytä yksilöidä yhdeksi rikokseksi. Jos kirjanpitorikoksen täyt-

tävä toiminta on ajallisesti rajattua tai saman tekijän suorittamaa, yksilöidään kirjanpito-
tovelvollisuuden vastaiset menettelyt poikkisuuntaisesti eli kirjanpitovelvollisittain.
(Koponen & Sahavirta 2007, 58, 61–62.)

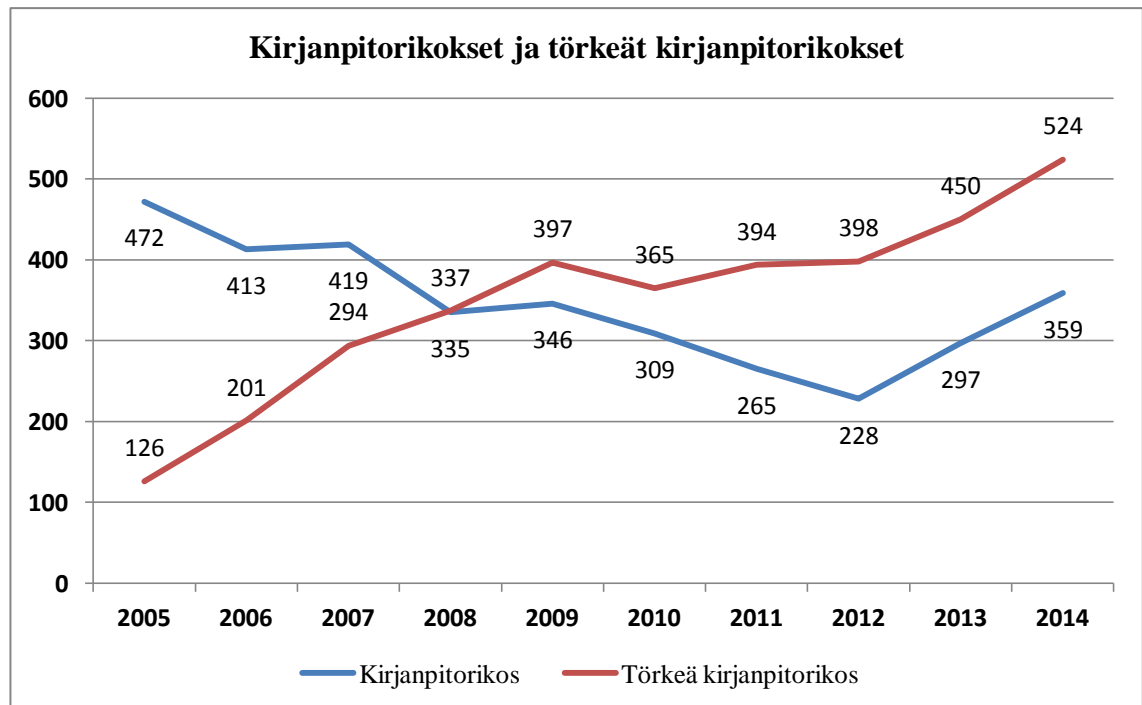
Vuonna 2013 poliisin tietoon tuli 785 kirjanpitorikosta (Danielsson & Lehti 2014, 148).
Taulukossa 1 kuvataan poliisin tietoon tulleiden kirjanpitorikoksien määrää ja kehitystä
viimeisten 10 vuoden aikana.

Taulukko 1. Poliisin tietoon tulleet kirjanpitorikokset 2004–2013 (Danielsson & Lehti
2014, 148).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kirjanpito- rikos	707	655	662	766	703	777	715	684	768	785
<i>Muutos %</i>	-9 %	-7 %	+1 %	+16 %	-7%	+11 %	-8 %	-4 %	+12 %	+2 %

Taulukosta 1 nähdään, että vuonna 2013 tietoon tulleiden kirjanpitorikosten määrä on 2
prosenttia edeltävää vuotta suurempi. Myös vuonna 2012 kirjanpitorikosten määrä oli
kasvussa edelliseen vuoteen verrattuna. Taulukon kuvaamaa aikaväliä tarkastelemalla
voidaan todeta, että kirjanpitorikosten määrässä ei ole huomattavaa kasvavaa tai laske-
vaa trendiä vaan rikosten määrän kehityssuunta vaihtelee vuosittain.

Tarkasteltaessa poliisin tietoon tulleita kirjanpitorikoksia erottamalla kirjanpitorikokset
ja törkeät kirjanpitorikokset toisistaan, voidaan havaita näiden kahden rikosnimikkeen
hyvin erilaiset trendikehitykset. Kuviossa 5 kuvataan poliisin tietoon tulleita kirjanpito-
rikoksia eroteltuina perusmuotoisiin kirjanpitorikoksiin ja törkeisiin kirjanpitorikoksiin.

Kuvio 5. Poliisin tietoon tulleet kirjanpitorikokset ja törkeät kirjanpitorikokset 2005–2014 (Verohallinto 2015, 36).

Kuviosta 5 nähdään, että vuosina 2005–2012 perusmuotoisten kirjanpitorikosten määrä on ollut laskussa ja vastaavasti törkeiden kirjanpitorikosten määrä on ollut kasvussa. Näiden rikosnimikkeiden kehitys on siis ollut vastakkaista. 2003 vuoden alussa voimaan tullessa talousrikossäännösten uudistuksessa kirjanpitorikokseen säädettiin kokonaan uusi tekemuoto eli törkeä kirjanpitorikos (Koponen & Sahavirta 2007, 55–56). Kuten kuviosta 5 nähdään, on törkeiden kirjanpitorikosten määrä ollut tasaisessa kasvussa talousrikossäännösten uudistuksen jälkeen. Vuodesta 2012 eteenpäin myös perusmuotoisten kirjanpitorikosten määrä on ollut nousussa.

3.4 Verorikokset

Verorikoksista säädetään rikoslain 29 luvussa. Rikoslain mukaisesti verorikokset luokitellaan rikoksiksi julkista taloutta vastaan. Verorikoksiksi luetaan veropetos, lievä veropetos, törkeä veropetos ja verorikkomus. 29 luvun 1 §:ssä veropetoksesta säädetään seuraavaa:

Joka

- 1) antamalla viranomaiselle verotusta varten väärän tiedon veron määräämiseen vaikuttavasta seikasta,

- 2) salaamalla verotusta varten annetussa ilmoituksessa veron määräämiseen vaikuttavan seikan,
- 3) veron välttämistarkoituksessa laiminlyömällä verotusta varten säädetyn velvollisuuden, jolla on merkitystä veron määräämiselle, tai
- 4) muuten petollisesti,

aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa veron määräämättä jättämisen tai sen määräämisen liian alhaiseksi taikka veron aiheettoman palauttamisen, on tuomittava *veropetoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 29:1.)

Rikoslain 29 luvun 3 §:ssä määritellään, että veropetos on lievä jos se, huomioon ottaen tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Lievästä veropetoksesta rikoksentekijä tuomitaan sakkoon. 29 luvun 2 §:ssä puolestaan määritellään törkeä veropetos. Pykälän mukaisesti kyseessä on törkeä veropetos, jos veropetoksessa tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja veropetos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä veropetoksesta tekijä tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Rikoslain 29 luvun 4 §:ssä verorikkomus määritellään seuraavasti:

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä jättää muun syyn kuin maksukyvyttömyyden tai tuomioistuimen määräämän maksukiellon takia määrääjassa suorittamatta

- 1) ennakonpidätyksen, lähdeveron tai tilitettävän varainsiirtoveron,
- 2) kalenterikuukaudelta lasketun liikevaihtoveron tai vastaavan eräistä vakuutusmaksuista suoritettavan veron,
- 3) tilitettävän arvonlisäveron tai
- 4) työnantajan sosiaaliturvamaksun

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava veropetoksena, *verorikkomuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (RL 29:4.)

Veropetossäännöksellä ja sen kvalifioidulla (törkeällä) ja privilegoidulla (lievällä) tekomuodolla pyritään suojaamaan veronsaajien fiskaalisia intressejä. Säännöksessä määritellään rangaistavaksi tietyt teot, joiden seurauksena eri verolaeissa ilmaistut verot tai maksut tulevat määrätyiksi liian alhaisina, jäävät kokonaan määräämättä tai verovelvolliselle palautetaan veroa aiheettomasti. Veropetossäännöksen tarkoituksena on suojata veronsaajien oikeutta saada verovelvollisilta oikeat ja riittävät tiedot verotusta varten. Oikeiden ja riittävien tietojen saanti varmistaa sen, että verot ja maksut voidaan määrätä

oikealajisina ja -suuruksina. Saatujen verotustietojen avulla voidaan lisäksi todeta verovelvollisen suorittaneen verot ja maksut oikeanmääräisinä tai olevan oikeutettu veron palauttamiseen. Verorikkomussäännöksellä puolestaan toisaalta suojataan veronsaajien oikeutta saada verovelvollisilta määrääjässä suoritus säännöksessä luetelluista verosääntävistä, toisaalta pyritään turvaamaan se, että verovelvolliset suorittavat säännöksessä tarkoitetut omaehtoiset verot oma-aloitteisesti ja oikea-aikaisesti. (Sahavirta 2007a, 182.)

Veropetoksen sisältö määräytyy verolainsäädännön mukaan. Veropetoksen tunnusmerkistön täyttävän menettelyn rikosoikeudellisen arvioimisen edellytyksenä on verolainsäädännön tuntemus. Verolaeista ilmenevät verolajit, veron määräämisen ja verottoisuuden perusteet sekä vähennysten ja verovelvollisuuden perusteet. Lisäksi verolait määrittelevät kuka määrää veron sekä miten ja milloin vero määrätään, tilitetään, ilmoitetaan ja maksetaan. (Sahavirta 2007a, 196.)

Veropetoksen tekotavat voidaan erotella neljään tyyppiin: 1) veron määräämiseen vaikuttavan väärän tiedon antaminen viranomaiselle, 2) veron määräämiseen vaikuttavan tiedon salaaminen ilmoituksessa, 3) ilmoitusvelvollisuuden tai muun verotusta varten säädetyn velvollisuuden laiminlyönti (passiivinen veropetos) ja 4) muu petollisuus. Tyypillisiä väärän tiedon antamisen esiintymisiä ovat tuloverotuksessa tulojen ja vähennysten määrä, arvonlisäverotuksessa verollisen myynnin ja siitä tehtävien vähennysten määrä ja ennakoperinnässä maksettujen palkkojen määrä. Tiedon salaaminen voi tapahtua esimerkiksi veroilmoituksessa tai kirjeessä verotarkastajalle, ja salaamisen kohteena on seikka, jonka osalta verovelvollisella on ilmoittamisvelvollisuus. Passiivinen veropetos ilmenee useimmiten harmaan talouden yhteydessä, jolloin laiminlyödään ennakoperinnän ja arvonlisäverotuksen valvontailmoitusten antamista ja palkkoja maksetaan ilman ennakonpidätyksen toimittamista. Muu petollisuus on veropetossäännöksen avoin tekotapatunnusmerkki, jolla ennakoitetaan uusia veronvälttämistapoja. (Sahavirta 2007a, 196–198, 209–212.)

Verorikoksen tekijäpiiriä ei ole rajattu. Verorikokset eivät ole erikoisrikoksia, joten rikoksentekijä voi olla verovelvollinen tai kuka tahansa verovelvollisen puolesta tosiasiallisesti toiminut. Tekijän asema kuitenkin edellyttää mahdollisuutta vaikuttaa veroviranomaiselle annettaviin tietoihin. Vaikuttaminen voi olla muun muassa veroilmoitusten

allekirjoittamista, puutteellisen kirjanpitoaineiston toimittamista verotarkastajalle tai vääransisältöisten tositteiden toimittamista kirjanpitoon. Verovelvollinen voi syyllistyä verorikkomukseen esimerkiksi tilanteessa, jossa hän toimittaa verovirastolle arvonalisäveron valvontailmoituksen, mutta laiminlyö ilmoitettujen verojen maksun kokonaan tai osaksi tai maksaa ne huomattavasti myöhässä. (Sahavirta 2007a, 220, 223.)

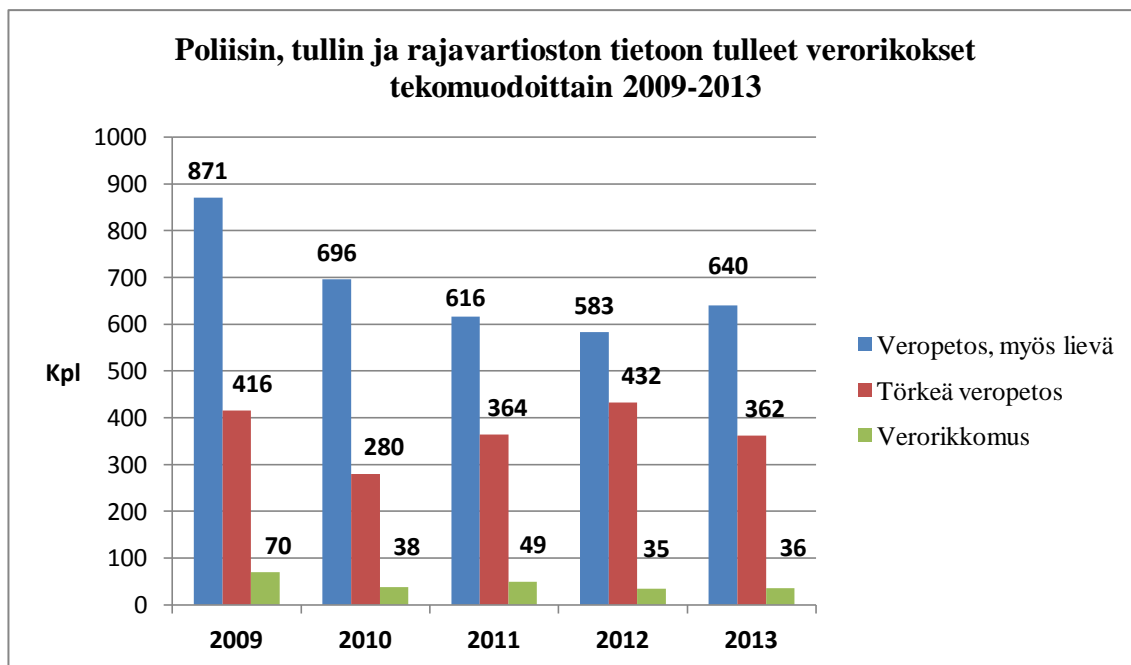
Vuonna 2013 poliisi tilastoi 1 038 verorikosta. Määrässä ovat mukana sekä poliisin, tullin että rajavartioston tietoon tulleet verorikokset. (Danielsson & Lehti 2014, 146.) Taulukossa 2 esitetään vuosina 2004–2013 poliisin, tullin ja rajavartioston tietoon tulleet verorikokset.

Taulukko 2. Poliisin, tullin ja rajavartioston tietoon tulleet verorikokset 2004–2013 (mukaellen Danielsson & Lehti 2014, 146).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Veropetos, myös lievä	326	207	254	186	181	871	696	616	583	640
Törkeä veropetos	320	376	345	425	458	416	280	364	432	362
Verorikkomus	212	123	145	111	63	70	38	49	35	36
Yhteensä	858	706	744	722	702	1 357	1 014	1 029	1 050	1 038

Taulukosta 2 nähdään vuosina 2004–2013 tietoon tulleiden verorikoksien kokonaismäärät sekä eri tekemuodoittain erotellut määrät. Taulukosta huomataan, että vuonna 2009 verorikoksien kokonaismäärä lähes kaksinkertaistui vuoteen 2008 verrattuna. Tämä johtuu yksinomaan tilastointitavan muutoksesta, sillä vuoteen 2008 asti tiedot sisältävät vain poliisin tietoon tulleet rikokset. Näin ollen ennen vuotta 2009 tilastoidut tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuosien 2009–2013 tietojen kanssa. (Danielsson & Lehti 2014, 146.)

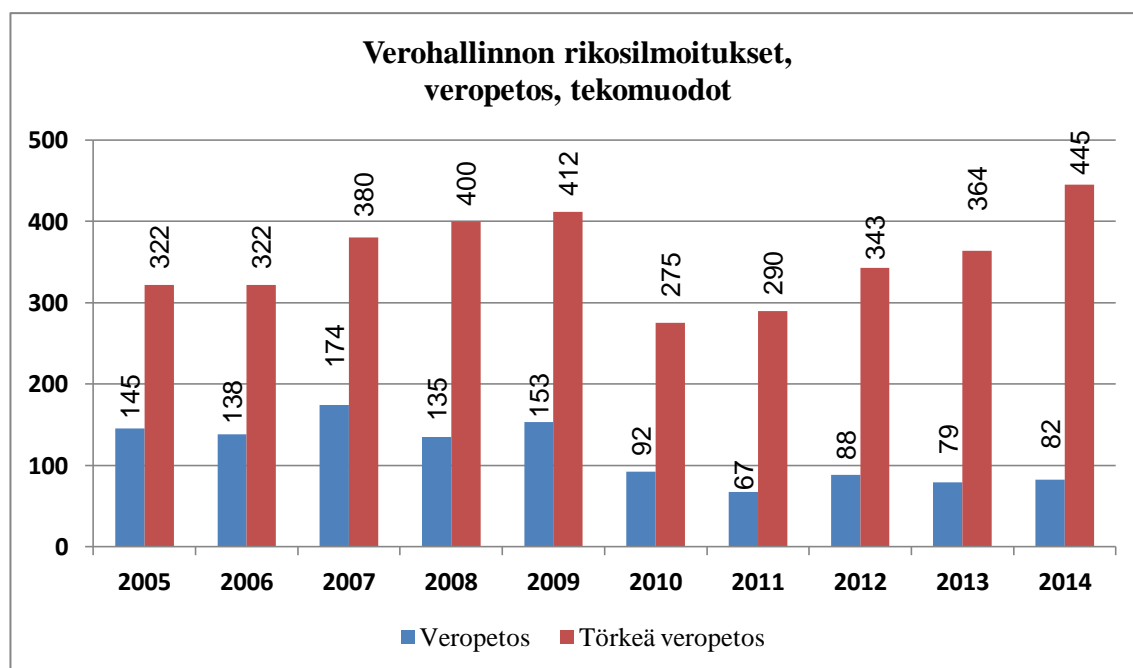
Kuviossa 6 esitetään taulukon 2 tietojen pohjalta johdettu kaavio vuosina 2009–2013 tietoon tulleiden verorikosten määrästä tekemuodoittain eroteltuna.

Kuvio 6. Poliisin, tullin ja rajavartioston tietoon tulleet verorikokset tekemuodoittain 2009–2013.

Kuvio 6 havainnollistaa eri verorikosmuotojen kehitystä vuosien 2009–2013 aikana tau-lukkomuotoa tehokkaammin. Kuviosta nähdään, että perusmuotoisten veropetoksien osuus kaikista verorikoksista on joka vuosi ollut suurin, verorikkomusten puolestaan pienin. Perusmuotoisten veropetosten kokonaismäärä on kehitykseltään laskeva lukuun ottamatta vuotta 2013. Myös verorikkomuksien kehitys on ollut laskevaa. Törkeiden veropetosten määrässä ei ole nähtävissä selkeää nousevaa tai laskevaa kehitystä vaan se on vaihdellut vuosittain.

Poliisin tietoon tulleiden verorikosten määrä ja muutokset heijastavat yleensä verohal-linnon tekemien rikosilmoitusten määrää, koska valtaosa verorikoksista tulee poliisin tietoon verohallinnon kautta (Danielsson & Lehti 2014, 147). Kuviossa 7 esitetään ve-rohallinnon tekemien veropetosrikosilmoituksien määrää tekemuodoittain.

Kuvio 7. Verohallinnon rikosilmoitukset, veropetos, tekemuodot (Verohallinto 2015, 15).

Kuviosta 7 nähdään, että verohallinnon veropetoksista tekemistä rikosilmoituksista valtaosa koskee törkeitä veropetoksia. Esimerkiksi vuonna 2014 yli 84 prosenttia tehdyistä rikosilmoituksista tehtiin juuri törkeistä veropetoksista. Törkeiden veropetoksien osuuden kehityksessä on koko 2000-luvun ajan ollut nähtävissä kasvava trendi. Yksi syy tähän on verohallinnon valvontatoiminnan keskittyminen entistä vakavampaan verorikollisuuteen. (Verohallinto 2015, 15.)

Verorikollisuuden ilmenemismuodot ovat yhteydessä taloudellisiin suhdanteisiin. Noususuhdanteessa yritykset tuottavat tulosta, jolloin syntyy yhtiöverovelvollisuus, jota yritetään toisinaan välttää laittomin keinoin. Laskusuhdanteessa yhtiöverovelvollisuuteen kohdistuvat rikokset vähenevät ja puolestaan muihin veroperusteisiin kohdistuvat laittomuudet lisääntyvät, koska heikentynyt kannattavuus luo paineita kustannuksien alenamiseen. Yritystoimintaan liittyvien rikosten lisäksi merkittävä verorikollisuuden ryhmä koostuu tupakan ja alkoholin salakuljetukseen liittyvistä verorikoksista. Viime vuosina idänkauppaan liittyvä verorikollisuus on noussut uudeksi, kotimaan suhdanteista riippumattomaksi verorikosten ryhmäksi. Venäjän ja Suomen välisessä tuonnissa ja viennissä järjestelmällinen verorikollisuus kohdistuu kummankin valtion verojärjestelmään. (Danielsson & Lehti 2014, 146–147.)

3.5 Velallisen rikokset

Velallisen rikoksista säädetään rikoslain 39 luvussa. Velallisen rikokset voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan: velallisen epärehellisyys, velallisen petos ja velkojansuosinta. Rikoslain 39 luvun 1 §:n mukaan velallisen epärehellisyys määritellään seuraavasti:

Velallinen, joka

- 1) hävittää omaisuuttaan,
- 2) ilman hyväksyttävää syytä lahjoittaa tai muuten luovuttaa omaisuuttaan,
- 3) siirtää omaisuuttaan ulkomaille saattaakseen sen velkojensa ulottumattomiin taikka
- 4) lisää perusteettomasti velvoitteitaan

ja siten aiheuttaa maksukyvyttömäksi tulemisensa tai oleellisesti pahentaa maksukyvyttömyyttään, on tuomittava *velallisen epärehellisyydestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 39:1.)

Rikoslain 39 luvun 1a §: n mukaan kyse on törkeästä velallisen epärehellisyydestä jos tavoitellaan huomattavaa hyötyä, aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuvaa vahinkoa velkojille tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti ja velallisen epärehellisyys on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Rikoksentehtäjä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Velallisen petoksesta säädetään rikoslain 39 luvun 2 §:ssä seuraavasti:

Velallinen, joka hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä konkurssi-, ulosotto-, velkajärjestely- tai saneerausmenettelyssä

- 1) salaa omaisuuttaan,
- 2) ilmoittaa kokonaan tai osittain perusteettoman taikka valeoikeustoimeen perustuvan velvoitteen,
- 3) antaa muun väärän tai harhaanjohtavan tiedon velkojien kannalta merkityksellisestä seikasta, tai
- 4) jättää ilmoittamatta velan,

on tuomittava *velallisen petoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 39:2.)

Jos velallinen tekee petoksen ilman hyötymistarkoitusta joko tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta, on kyse rikoslain 39 luvun 4 §:n mukaisesta velallisen vilpillisyydestä, josta tuomio on sakko tai enintään yhden vuoden vankeus. Rikoslain 39 luvun 5 §:n

mukaan velallinen syyllistyy velallisrikkomukseen jos velallisen petos tai velallisen villipillisyys on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Törkeästä velallisen petoksesta on rikoslain 39 luvun 3 §:n mukaan kyse silloin, kun petoksessa tavoitellaan huomattavaa hyötyä tai velallinen vahvistaa väärän tai harhaanjohtavan tiedon tuomioistuimessa oikeaksi ja velallisen petos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä velallisen petoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Velkojansuosinnasta määritellään rikoslain 39 luvun 6 §:ssä seuraavaa:

Jos velallinen, joka tietää itsensä kyvyttömäksi täyttämään velvoitteensa, suosiakseen tiettyä velkojaa muiden velkojien kustannuksella

- 1) maksaa ennenaikaisesti velan olosuhteissa, joissa maksu ei ole tavanomainen,
- 2) antaa velkojan saatavasta vakuuden, josta ei ollut sovittu tai jota velallinen ei ollut luvannut velkasuhteen syntyessä,
- 3) käyttää velvoitteen täyttämiseen epätavallista maksuvälinettä olosuhteissa, jotka huomioon ottaen maksua ei voida pitää tavanomaisena, taikka
- 4) ryhtyy muuhun sellaiseen velkojan asemaa parantavaan järjestelyyn,

hänet on tuomittava *velkojansuosinnasta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 39:6.)

Rikoslaissa säännellyt velallisen rikokset liittyvät tilanteisiin, joissa maksuvaikeuksiin joutunut velallinen toimillaan loukkaa tai vaarantaa velkojiensa oikeuksia (Koponen 2007, 105). Velallisen rikoksia koskevien rangaistussäännöksen ensisijaisena tarkoituksena on suojata velkojien taloudellisia etuja velallisen väärinkäytöksiltä sekä jo toteutuneissa insolvenssitilanteissa että tilanteissa, joissa velallinen aiheuttaa itselleen maksukyvyttömyystilanteen tai pahentaa sitä. Velallisen rikokset aiheuttavat myös yritysten välisen kilpailun vääristymistä ja rahoitusmarkkinoiden kontrollin lisääntymistä väärinkäytösten torjumiseksi. (Niemi & Lehti 2006, 25.) Voidaan siis ymmärtää, että velallisen rikoksia koskevat rangaistussäännökset suojelevat ja turvaavat laajemmin myös koko talouselämää. Harri Vento (1994, 142) esittää, että velallisen rikossäännöksillä suojellaan myös koko kansantaloutta ja yleistä luottotoimintaa.

Velallisen epärehellisyysrikoksissa velallinen pyrkii vahingoittamaan velkojan taloudellista etua aiheuttamalla maksukyvyttömyytensä tai pahentamalla sitä. Velallinen voi

toimia näin jo olemassa olevien tai vasta odotettavissa olevien taloudellisten kriisitilanteiden johdosta. Rikoksen rangaistavuuden kannalta edellytetään, että velallinen on ollut tietoinen taloudellisesta ahdingostaan ja maksukyvyttömyyden mahdollisuudesta ja on myös ymmärtänyt, että menettelyllään hän mahdollistaa velkojan taloudellisen edun vahingoittamisen. Varsinaista vahinkoa velkojalle ei kuitenkaan tarvitse tapahtua vaan rikoksen rangaistavuuteen riittää se, että velkojalle on muodostunut taloudellisen vahingon vaara. (Niemi & Lehti 2006, 25–26.)

Velallisen petos eroaa velallisen epärehellisyysrikoksista siten, että velallisen petos voi tapahtua ja olla rangaistava vain jo olemassa olevassa maksukyvyttömyystilanteessa. Näitä tilanteita ovat konkurssi-, ulosotto-, velkajärjestely- tai saneerausmenettely. Velallisen petos on rangaistava kun velallisen tarkoituksena on hankkia oikeudetonta taloudellista hyötyä. Velkojansuosinnalla puolestaan tarkoitetaan tilannetta, jossa velallinen maksuvaikeustilanteessa tietoisesti pyrkii suosimaan jotakin velkojaa muiden velkojen kustannuksella. Velkojansuosinta ei edellytä konkurssi- tai muuta erityismenettelyä, vaan teko on mahdollinen ja rangaistava kaikissa tilanteissa, joissa velallinen on kyvyn täyttämään velvoitteensa velkojia kohtaan. (Niemi & Lehti 2006, 27–28.)

Velallisen epärehellisyys, velallisen petos ja velkojansuosinta voivat joskus olla tekotaivoiltaan päällekkäisiä. Jos velallinen luovuttaa varallisuuttaan kriisitilanteessa ilman täyttä vastiketta (lahjoitus), luovutus voi olla tehty ilman hyväksyttävää syytä. Velallinen voi myöhemmässä insolvenssimenettelyssä jättää tämän luovutuksen tai siihen perustuvan saatavan ilmoittamatta salatakseen luovutuksen tapahtumisen tai siitä saadun saatavan. Jos kyseessä olevan luovutuksen vastaanottaja on myös velkoja, on mahdollista, että luovutus saattaa perusteetta suosia tätä velkojaa muiden velkojen kustannuksella. (Koponen 2007, 109.)

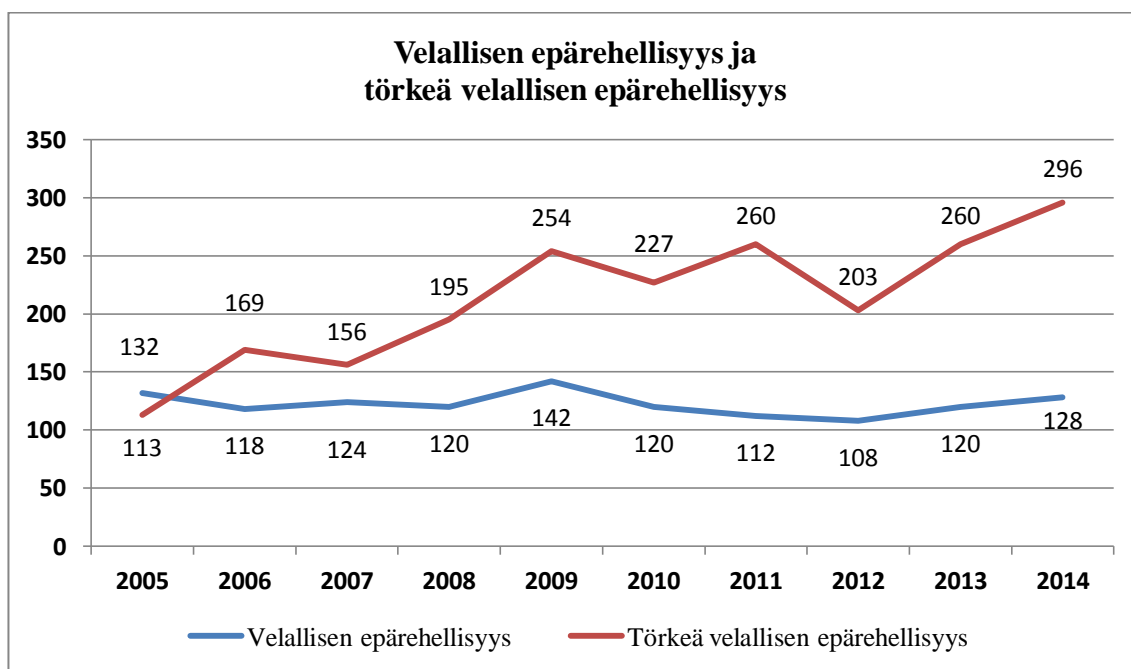
Vuonna 2013 poliisi tilastoi 458 velallisen rikosta (Danielsson & Lehti 2014, 149). Taulukossa 3 esitetään vuosina 2004–2013 poliisin tietoon tulleet velallisen rikokset.

Taulukko 3. Poliisin tietoon tulleet velallisen rikokset 2004–2013 (Danielsson & Lehti 2014, 149).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Velallisen epärehellisyys ja velallisen petos (myös törkeä)	323	353	402	394	390	474	415	435	413	442
Velallisen vilpillisyys, velallisrikkomus, velkojan suosinta	11	9	11	13	14	16	15	18	12	16
Yhteensä	334	362	413	407	404	490	430	453	425	458
Muutos %	-13 %	+8 %	+14 %	-1 %	-1 %	+21 %	-12 %	+5 %	-6 %	+8 %

Taulukosta 3 nähdään, että velallisen rikosten kokonaismäärä on 2000-luvulla ollut suhteellisen tasaisessa kasvussa. Kokonaismäärän kasvun voidaan huomata johtuvan velallisen epärehellisyysrikosten ja velallisen petosten määrän kasvusta. Nämä rikosnimikkeet muodostavat valtaosan tietoon tulleista velallisen rikoksista. Velallisen vilpillisyys, velallisrikkomus ja velkojan suosinta puolestaan muodostavat huomattavan pienen osan kaikista velallisen rikoksista ja niiden kehitys on myös pysynyt hyvin tasaisena viimeisten 10 vuoden aikana.

Kuviossa 8 tarkastellaan vuosina 2005–2014 poliisin tietoon tulleita velallisen epärehellisyysrikoksia eriteltynä perusmuotoiseen ja törkeään tekemuotoon.

Kuvio 8. Velallisen epärehellisyys ja törkeä velallisen epärehellisyys (Verohallinto 2015, 36).

Kuviosta 8 huomataan, että poliisin kirjaamista velallisen epärehellisyysrikoksista huomattavan suuri osa määritellään tekemuodoltaan törkeiksi. Törkeän tekemuodon kehitys on ollut nousujohteista koko tarkasteluvälin ajan. Tarkastelemalla kuvion 8 ja taulukon 3 tietoja voidaan todeta, että törkeä velallisen epärehellisyys on myös kaikki tilastoidut velallisen rikokset huomioon ottaen selvästi yleisin tekemuoto.

3.6 Eräitä muita talousrikostyyppisiä

Kuten aiemmin on mainittu, talousrikostyyppien ja -nimikkeiden määrä on suhteellisen laaja. Edellä esiteltyjen yleisimpien talousrikostyyppien lisäksi talousrikoksista voidaan nostaa esille muun muassa rahanpesurikokset, arvopaperimarkkinarikokset, yrityssalaisuusrikokset ja virkarikokset.

Rahanpesurikoksista säädetään rikoslain 32 luvun pykälissä 6–9. Laissa määritellään rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi ja tuottamuksellinen rahanpesu. Rahanpesulla tarkoitetaan sellaisia toimia, joiden tarkoituksena on rikoksella hankitun omaisuuden tai rikoksesta saadun hyödyn siirtäminen lailliseen talousjärjestelmään. Siirtämisen kautta hankittu varallisuus pystytään erottamaan sen rikollisesta alkuperästä ja ainakin näennäisesti laillistamaan varallisuuden saanto. Rahanpesun tarkoituksena on salata esirikokset, joiden avulla omaisuus on saatu, rahoittaa tulevaa rikollista toimintaa tai saada rikoksesta saatu hyöty rikoksentekijän käyttöön näennäisesti laillisessa muodossa. (Sahavirta 2007b, 150.)

Rahanpesua voidaan pitää vakavana rikollisuutena, sillä se mahdollistaa tai ainakin helpottaa sekä talousrikoksilla ja muilla rikoksilla saadun hyödyn kätkemistä ja niistä aiheutuvien oikeudellisten seuraamusten välttämistä sekä järjestäytyneen rikollisuuden toiminnan rahoittamista (Sahavirta 2007b, 150). Vuonna 2014 Rahanpesun selvittelykeskukselle tehtiin 23 062 ilmoitusta rahanpesusta. Ilmoituksiin sisältyi tietoja kaikkiaan 558 669 tapahtumasta. (Keskusrikospoliisi 2015, 7.)

Arvopaperimarkkinarikoksia koskevat säännökset löytyvät rikoslain 51 luvusta. Arvopaperimarkkinarikoksiin lukeutuvat sisäpiiritiedon väärinkäyttö, (markkina)kurssin vääristäminen ja arvopaperimarkkinoita koskeva tiedottamisrikos. Kurssin vääristämisestä ja sisäpiiritiedon väärinkäyttämisestä on perusmuotoisten säännösten lisäksi säädetty törkeät tekotavat. Arvopaperimarkkinoilla on huomattava yhteiskunnallinen merkitys

yrittöstoiminnan rahoituskanavana. Arvopaperimarkkinoiden luotettavuus ja markkinoilla noudatettavat menettelytavat ovat markkinoiden kasvun ja kehityksen myötä yhä korostetummassa asemassa. Arvopaperimarkkinoita koskeva lainsäädäntö on Suomessa suhteellisen nuorta ja tästä johtuen myös arvopaperimarkkinarikokset ovat suhteellisen tuore ilmiö. (Haapanen 2007, 33.)

Arvopaperimarkkinoita valvoo Finanssivalvonta. Viime vuosina Finanssivalvonnan tietoon tulleiden arvopaperi- ja rahoitusmarkkinoihin kohdistuvien rikosten määrä on pysynyt vakaana (Danielsson & Lehti 2014, 150). Taulukossa 4 esitetään vuosina 2005–2014 Finanssivalvonnan tutkimat arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttöepäilyt.

Taulukko 4. Finanssivalvonnan tutkimat arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttöepäilyt 2005–2014 (mukaillen Finanssivalvonta 2015).

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sisäpiiritiedon väärinkäyttö	18	29	45	27	37	27	34	23	47	36
Markkinoiden vääristäminen	6	10	5	11	17	11	23	35	28	23
Tiedottamis-rikokset	13	21	12	12	16	25	16	23	17	18
Yhteensä	41	62	65	62	74	70	80	85	100	83

Taulukosta 4 voidaan havaita arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttöepäilyjen määrän kasvujohteinen kehitys sekä se, että enemmistö tutkituista arvopaperimarkkinarikoksista on ollut sisäpiiritiedon väärinkäytöksiä. Tutkittujen väärinkäyttöepäilyjen kokonaismäärä kuvaa kyseisenä vuonna päättyneitä tapauksia. Vuonna 2014 Finanssivalvonta teki kolme tutkintapyyntöä poliisille, määräsi kaksi julkista varoitusta, kaksi rikemaksua ja yhden seuraamusmaksun. (Finanssivalvonta 2015.) Viime vuosina kaikki poliisin käynnistämät rikostutkinnat arvopaperimarkkinarikoksista ovat perustuneet Finanssivalvonnan tutkintapyyntöön (Danielsson & Lehti 2014, 151).

Yrityssalaisuusrikokset luokitellaan rikoslaissa elinkeinorikoksien alle ja ne määritellään rikoslain 30 luvussa. Yrityssalaisuusrikoksia ovat yritysvakoilu, yrityssalaisuuden rikkominen ja yrityssalaisuuden väärinkäyttö. Yritysvakoilulla tarkoitetaan yrityssalaisuuden oikeudetonta hankkimista, yrityssalaisuuden rikkominen ja väärinkäyttö puolestaan liittyvät yrityssalaisuuden oikeudettomaan ilmaisuun ja käyttämiseen. Yrityssalai-

suudet liittyvät usein varsin merkittäviin varallisuusarvoihin ja tämän vuoksi niiden tahalliset loukkaamiset on säädetty rangaistaviksi rikoslaissa. (Nyblin 2007, 231.)

Rikoslain 30 luvun 11 §:ssä yrityssalaisuus määritellään tarkoittamaan

liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle (RL 30:11).

Yrityssalaisuuden määritelmä ilmentää kolme edellytystä sille, että tietoa voidaan käsitellä yrityssalaisuutena. Ensimmäiseksi kysymyksessä tulee olla elinkeinotoimintaa koskeva salainen tieto, toisekseen tiedon haltijan on pyrittävä käytännön toimenpiteiden avulla pitämään tiedon salaisena ja kolmanneksi tiedon paljastumiseen on liityttävä taloudellisen vahingon aiheutumisen vaara. Tieto on yrityssalaisuus vain, jos kaikki mainitut edellytykset täyttyvät. (Nyblin 2007, 233.)

Virkarikoksista säädetään rikoslain 40 luvussa, joka sisältää säädökset virkavelvollisuuden ja virkasalaisuuden rikkomisesta, virka-aseman väärinkäyttämisestä, lahjuksen ottamisesta virkamiehenä ja kansanedustajana sekä sotilasvirkarikoksista. Virkarikosten määrässä esiintyy vuosittain voimakasta vaihtelua, mutta määrä on kuitenkin viime vuosina ollut kasvussa. Vuonna 2013 poliisin tietoon tuli 877 virkarikosta. Määrä on 27 prosenttia edellisvuotta suurempi. (Danielsson & Lehti 2014, 150.) Virkarikokset käsitellään usein yksilörikoksiksi, mutta ne ilmenevät yleisesti erilaisissa yhteisöissä, jonka vuoksi ne voidaan lukea osaksi talousrikollisuutta.

3.7 Kirjanpitäjän vastuu talousrikostilanteissa

Kirjanpitäjällä on keskeinen rooli oikean ja riittävän kuvan saamisessa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Kirjanpito on tärkeä työväline, jolla kontrolloidaan yritysten toimintaa ja tilinpäätöstietojen avulla eri sidosryhmät voivat arvioida yhteisön taloudellista asemaa. Virheellistä kirjanpitoa voidaan käyttää hyväksi velallisen rikoksien ja veropeitosten peittelyssä ja kirjanpidon hävittämisellä voidaan olennaisesti vaikeuttaa näiden rikosten tutkimista. (Hällström 2007, 84.)

Kirjanpitäjän velvollisuutena on tuntea sekä kirjanpitoa että verotusta koskevat säännökset, jotta hän pystyy tekemään asiakkaansa kirjanpidon ja veroilmoitukset oikein. Kirjanpitäjän tulee myös seurata lainsäädännössä tapahtuvia muutoksia ja ottaa ne huomioon kirjanpidon laatimisessa. Kirjanpitäjällä on toissijainen vastuu kirjanpidosta, veroilmoituksista ja muusta taloushallinnosta. Kirjanpitäjä voi joutua vahingonkorvausvastuuseen asiakkaalle aiheutuneista vahingoista, jos hän omilla virheillään aiheuttaa asiakkaalle vahinkoa. (Tilikolmio 2015.) Kirjanpitäjä voi joutua korvaus- tai muuhun vastuuseen myös tilanteessa, jossa hän aktiivisesti konsultoinnin ja neuvonannon ulkopuolisilla toimenpiteillään myötävaikuttaa kirjanpidon sisältöön (Vento 2009, 9). Laaduton kirjanpito voi johtaa oikeudellisiin syytetoimiin sekä kirjanpitäjää että asiakasta kohtaan (Teperi 2007, 47).

Kirjanpitäjä on asiantuntija. Taloushallintopalvelualan kehityksessä on havaittavissa jatkuvasti nouseva vaatimustaso, jonka vuoksi kirjanpitäjiltä edellytetään jatkuvaa valmiuksien ja palvelutason nostamista (Vento 2005, 26). Tilitoimistojen keskeisintä työ-sarkaa ovat asiakasyritysten tai -yhteisöjen ulkoisen ja sisäisen laskentatoimen palvelujen tuottaminen sekä niihin liittyvä neuvonta ja konsultointi. Näiden tehtävien asiantunteva ja osaava hoitaminen vaativat monipuolista asiantuntijuutta, joka perustuu laajan koulutuksen ja kokemuksen lisäksi jatkuvaan itsensä kehittämiseen ja tietojen ajantasolla pittoon. (Ahvenniemi 2008, 58.) Asiantuntijuus tuo mukanaan asiantuntijavastuun. Asiantuntijavastuulla tarkoitetaan niitä vastuu- ja riskikysymyksiä, jotka liittyvät erilaisissa ammattitehtävissä työskentelevien henkilöiden työtehtäviin tai toimeksiantoihin. Tällaisten vastuutehtävien piiriin kuuluvat myös kirjanpitäjät ja taloushallinnon hoitajat sekä tilintarkastajat. (Vento 2009, 9.) Asiantuntijoilla on omaan toimialaansa liittyvä korostettu huolellisuusvelvoite ja informaationantovelvollisuus, joka voi ulottua myös toimeksiantajan ulkopuolisiin tahoihin (Vento 2010, 9).

Kirjanpitäjien rooli talousrikostentorjunnassa voi olla merkittävä. Rikostentorjunnan kannalta on oleellista, että kirjanpitäjät suorittavat neuvontatehtävänsä asianmukaisesti ja puuttuvat esiin tuleviin epäselvyyksiin ajoissa. (Hällström 2007, 84.) Myös Koponen ja Sahavirta (2007, 68) toteavat kirjanpitäjän merkittävän roolin rikostentorjunnassa ja korostavat ammattitaitoisen kirjanpitäjän suorittaman neuvonnan vaikutusta erityisesti kirjanpitorikosten ennalta estämisessä. Epäselvyyksien ilmetessä kirjanpitäjän tulisi suhtautua varauksellisesti sellaisiin seikkoihin, jotka jo yleisen elämäkokemuksen perus-

teella vaikuttavat epäuskottavilta, sekä hankkia lisäselvitystä epäselvään asiaan (Karttunen 2006, 47).

4 Tutkimuksen menetelmät, luotettavuus, eettisyys ja toteutus

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan niitä toimenpiteitä ja tapoja, joiden avulla tutkimukseen saadaan tarvittavaa aineistoa, ja joiden avulla kerättyä aineistoa analysoidaan (Pihlaja 2004, 142). Tutkimuksen menetelmällisten ratkaisujen kokonaisuutta kutsutaan tutkimusstrategiaksi. Sekä tutkimusstrategian että yksittäisten tutkimusmetodien eli tutkimusmenetelmien valintaan vaikuttaa valittu tutkimustehtävä tai määritellyt tutkimusongelmat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 128.)

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmällinen valinta on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä. Määrällisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on saada vastaus kysymyksiin, jotka pohjautuvat tutkimusongelmiin (Heikkilä 2005, 13). Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat aiemmat teoriat, johtopäätökset aiemmista tutkimuksista sekä käsitteiden määrittely (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 140). Myös Kananen (2014, 133) korostaa sitä, että määrällisen tutkimuksen pohjana ovat aina teoriat, joilla selitetään tutkittavaa ilmiötä. Hirsjärven ym. (2009, 140) mukaan kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruussa ja koejärjestelyissä korostuu suunnitelmallisuus, jonka avulla varmistetaan havaintoaineiston soveltuvuus määrälliseen, numeeriseen mittaamiseen. Tutkimusaineisto koostetaan taulukkomuotoon tai muuhun vastaavaan muotoon, jossa sitä pystytään käsittelemään tilastollisesti. Johtopäätökset ja niiden tulkinta perustuvat tilastollisiin menetelmiin, kuten kuvioihin ja taulukoihin.

Opinnäytetyöni aineistonkeruumenetelmäksi on valittu kysely. Hirsjärvi ym. (2009, 193–194) toteavat, että kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Survey-tutkimuksella tarkoitetaan sellaista kyselyn, haastattelun tai havainnoinnin muotoa, jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tietystä perusjoukosta, ja jossa aineisto kerätään standardoidusti eli tiedusteltavaa asiaa kysytään kaikilta vastaajilta täsmälleen samalla tavalla. Survey-tutkimuksen avulla kerätty aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti.

Kyselytutkimuksen etuna pidetään usein sitä, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. Kyselymenetelmä on tehokas tutkimuskeino, koska kysely voidaan lähettää suurelle joukolle vastaajia ja siinä voidaan kysyä useita asioita. Menetelmä myös säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Huolellisesti laaditun kyselylomakkeen avulla kerätty aineisto nopeuttaa ja helpottaa aineiston käsittelyä ja analysointia. Kyselytutkimuksella kerättävän tiedon käsittelyyn on olemassa tilastollisia analyysitapoja ja raportointimuotoja, joten tutkijan ei itse tarvitse kehittää uusia aineiston analyysitapoja. Yleisinä kyselytutkimuksen haittoina pidetään vastaajien suhtautumista kyselyyn, kysymysten ja vastausvaihtoehtojen väärinymmärtämistä sekä katoa eli vastaamattomuutta. Ongelmana voi olla myös kerätyn aineiston pinnallisuus sekä kyselylomakkeen laatimiseen liittyvät seikat. Usein myös aineiston pohjalta johdettujen tulosten tulkinta voi olla haasteellista kehittyneistä analysointimenetelmistä huolimatta. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

4.2 Analysointimenetelmät

Valittuun tutkimusmenetelmään perustuvan tutkimusstrategian avulla kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen keskeisimmät asiat. Analyysivaiheessa pyritään selvittämään vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin tai ongelmiin. Aineistoa analysoitaessa selvitetään millaisia vastauksia kysymyksiin tai ongelmiin saadaan. Analyysivaiheessa pystytään myös tarkastelemaan asetettujen tutkimuskysymysten ja kerätyn aineiston yhteensopivuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 221.)

Määrällisessä tutkimuksessa analysointimenetelmien valintaan vaikuttavat sekä käytetyt muuttujamenetelmät, jotka perustuvat muuttujien lukumäärään, että muuttujien mittaus-taso. Yhden muuttujan tarkastelussa voidaan aineistoa analysoida esimerkiksi graafisen tarkastelun ja keski- ja hajontalukujen kautta. Kahden tai useamman muuttujan tarkastelussa analysointimenetelmistä voidaan käyttää esimerkiksi ristiintaulukointia, regressio-analyyseja, varianssianalyysia. Useamman muuttujan tarkastelussa korostuu mittaus-tason vaikutus analysointimenetelmiin. (KvantiMOTV 2015.)

Opinnäytetyöni analysointimenetelmänä käytetään selittämiseen pyrkivää lähestymistapaa. Selittävässä analyysitavassa käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa (Hirsjärvi ym. 2007, 2019). Koska kyseessä on määrällinen tutkimus, tullaan tulosten analysointi toteuttamaan pääasiassa graafisen tarkastelun kautta. Kyselytutkimukses-

ta saatava raakadata puretaan käytettävästä kyselytyökalusta ja siirretään taulukko-ohjelmaan, jonka avulla tutkimusaineisto jalostetaan kuvaajiin ja taulukoihin.

4.3 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustyön ja tutkimusten kannalta tärkeä osa-alue on niiden luotettavuuden arvioiminen. Vaikka tutkimuksissa pyritään välttämään virheiden syntymistä, esiintyy tutkimustulosten luotettavuudessa ja pätevyudessa vaihteluja. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on käytössä monia erilaisia tutkimus- ja mittaustapoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi on yksiselitteisempää kuin laadullisen tutkimuksen arviointi, koska kvantitatiivisessa tutkimuksessa on olemassa vakiintunut luotettavuuden arviointikriteeristö (Kananen 2014, 257).

Opinnäytetyön luotettavuustarkastelussa korostuu luotettavuuskysymyksen huomioon otto kaikissa tutkimuksen vaiheissa aina tutkimusasetelmasta tutkimuksen tuloksiin asti. Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan luotettavuuskäsitteiden, reliabiliteetin ja validiteetin, kautta. Ne toimivat mittareina, joiden avulla arvioidaan tutkimustulosten hyvyttä, luotettavuutta ja laatua. (Kananen 2014, 258–260.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen mittaustulosten toistettavuutta, eli sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata haluttua ominaisuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Tutkimuksen validiteetti on hyvä, jos se mittaa niitä asioita, joita sen on tarkoitus selvittää (Holopainen & Pulkkinen 1995, 13). Tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, kun tutkimuksen tulokset eivät ole sattuman aiheuttamia, ja uusittaessa tutkimus samoissa olosuhteissa saadaan samanlaiset tulokset (Lahtinen & Isoviita 1998, 26).

Tutkimuksen luotettavuuden osatekijänä ovat tutkimuksen teoreettisessa osiossa käytetyt lähteet ja niiden pohjalta muodostettu tutkimuksen viitekehys. Kirjallisuuden ja muun aineiston valinnassa sekä niiden tulkinnessa on tärkeänä osa-alueena tutkijan lähdekriittisyys (Hirsjärvi ym. 2009, 113). Hyvän tutkimuslähteen ominaisuuksia ovat esimerkiksi lähteen tuoreus, jolloin voidaan olettaa, että lähteen sisältämä tieto on uutta, sekä katsaukset ja viitteet aiempiin tutkimuksiin (Soininen 1995, 55).

Tieteellisen tutkimuksentekoon liittyy useita eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on huomioitava. Tutkimuseettiset periaatteet, jotka liittyvät tiedonhankintaan ja julkistami-

seen ovat yleisesti hyväksyttyjä, ja niiden tunteminen ja noudattaminen on jokaisen yksittäisen tukijan vastuulla. Hyvä tieteellinen käytäntö on eettisesti hyvän tutkimuksen lähtökohta. (Hirsjärvi ym. 2007, 23.) Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävä ja luotettava vain, jos se on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tieteellisen tutkimuksen tulokset ovat uskottavia vain, jos ne on saatu hyvän tieteellisen käytännön periaatteita soveltamalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2013, 6) listaa useita keskeisiä lähtökohtia tutkimuseettisesti hyvään tieteelliseen käytäntöön. Näitä ovat muun muassa rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden noudatus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. Lisäksi sovelletaan eettisesti kestäviä ja tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, ja toteutetaan avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää tutkimuksen tuloksia julkaistaessa sekä otetaan huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset, ja annetaan niille asiaankuuluva arvo ja merkitys omassa tutkimuksessa.

Tutkimuksen eettisiin tekijöihin liittyy myös tutkittavan oikeus pysyä tuntemattomana ja tutkittavan oikeus luottamuksellisuuteen. Tutkimukseen ei voi sisältyä sellaisia piirteitä, joiden avulla tutkimukseen osallistuva yksilö voitaisiin tunnistaa. Lisäksi tutkimuksessa kerättävä tieto on aina luottamuksellista, ja tämän vuoksi on tärkeää huomioida kenellä on oikeus käsitellä kerättyä aineistoa. Anonymiteetin ja luottamuksellisuuden lisäksi tutkimuksen eettisiin tekijöihin kuuluu myös rehellisyys. Rehellisyys tarkoittaa erityisesti sitä, että ei esitetä toisen tekstiä oman tekstinä. Toisaalta rehellisyys liittyy myös tulosten esittämiseen. Tutkimuksen tulokset tulee esittää rehellisesti sellaisina kuin ne ilmenevät ilman kaunistelua tai manipulointia haluttuun suuntaan. (Soininen 1995, 129–131.)

4.4 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää sitä, miten usein kirjanpitäjille tulee eteen tilanteita, joissa epäillä talousrikosta tai joissa todetaan tapahtunut talousrikos. Lisäksi selvitettiin talousrikosepäilyjen ja todettujen talousrikosten jakautumista eri talousrikostyyppien kesken. Tutkimuksessa myös kartoitettiin niitä toimenpiteitä, joihin ryhdytään ta-

lousrikosepäilytilanteessa. Tutkimuksen kohdejoukkona olivat Joensuun talousalueen tilitoimistokirjanpitäjät.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Tutkimusstrategian valinnan taustalla oli pyrkimys kerätä mahdollisimman laaja tutkimusaineisto nopeasti ja tehokkaasti. Kyselyn toteuttamismuodoksi valikoitui verkkokysely, koska sen toteuttaminen on suhteellisen vaivatonta. Verkkokyselyn kautta kerättävät vastaukset saadaan suoraan sähköiseen muotoon, jolloin niiden tarkastaminen ja analysointi helpottuvat. Lisäksi verkkokyselyn etuna on se, että sen lähettämisestä ei aiheudu kustannuksia.

Kyselylomake (liite 1) laadittiin Typala-kyselytyökalulla. Lomakkeessa käytettiin sekä strukturoituja monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Strukturoitujen monivalintakysymysten etuna on vastausten parempi vertailtavuus sekä niiden helpompi käsittely ja analysointi. Avoimet kysymykset puolestaan antavat vastaajalle mahdollisuuden ilmaista itseään omin sanoin. (Hirsjärvi ym. 2007, 196.) Avoimet kysymykset olivat osittain numerokysymyksiä eli kysymyksiä, joissa vastaaja voi antaa vastaukseksi haluamansa numeron määrätyltä lukuväliltä. Avoimia kysymyksiä hyödynnettiin myös monivalintakysymysten yhteydessä esittämällä avoin kysymys valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen. Liittämällä monivalintakysymykseen avoin vaihtoehto voidaan saada esiin näkökulmia, joita tutkija ei etukäteen ole osannut ajatella (Hirsjärvi ym. 2007, 194).

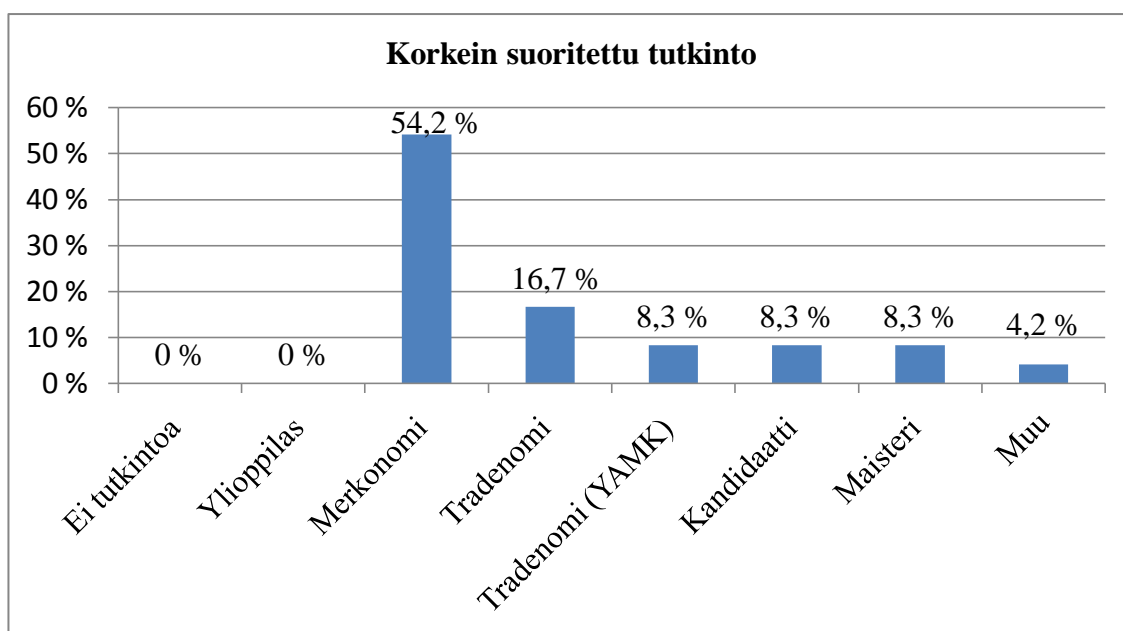
Linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin valitulle kohdejoukolle sähköpostitse. Sähköpostin yhteydessä vastaajille lähetettiin saateteksti (liite 2), jossa kerrottiin kyselyn tarkoitus ja kohderyhmä sekä pyrittiin motivoimaan vastaanottajaa vastaamaan kyselyyn. Vastausprosentin kasvattamiseksi kohdejoukolle lähetettiin myös ”muistutusviesti” (liite 3) ennen kyselyn vastausajan umpeutumista.

Saatesähköposti ja sen sisältämä linkki kyselyyn lähetettiin 118 henkilölle. Lähetetyistä sähköposteista 6 palautui lähettäjälle väärän tai vanhentuneen osoitteen vuoksi. Kyselyn läpimenoprosentiksi muodostui näin ollen 95 %. Kyselyyn saatiin 25 vastausta (13 ennen muistutusviestin lähetystä), joista 24 oli käyttökelpoisia. Yksi vastaus jouduttiin hylkäämään vastausten tarkastuksen yhteydessä ilmenneiden ristiriitaisuuksien takia. Läpimenneiden kyselyiden perustella lasketuksi vastausprosentiksi muodostui 21,4 %.

5 Tutkimuksen tulokset

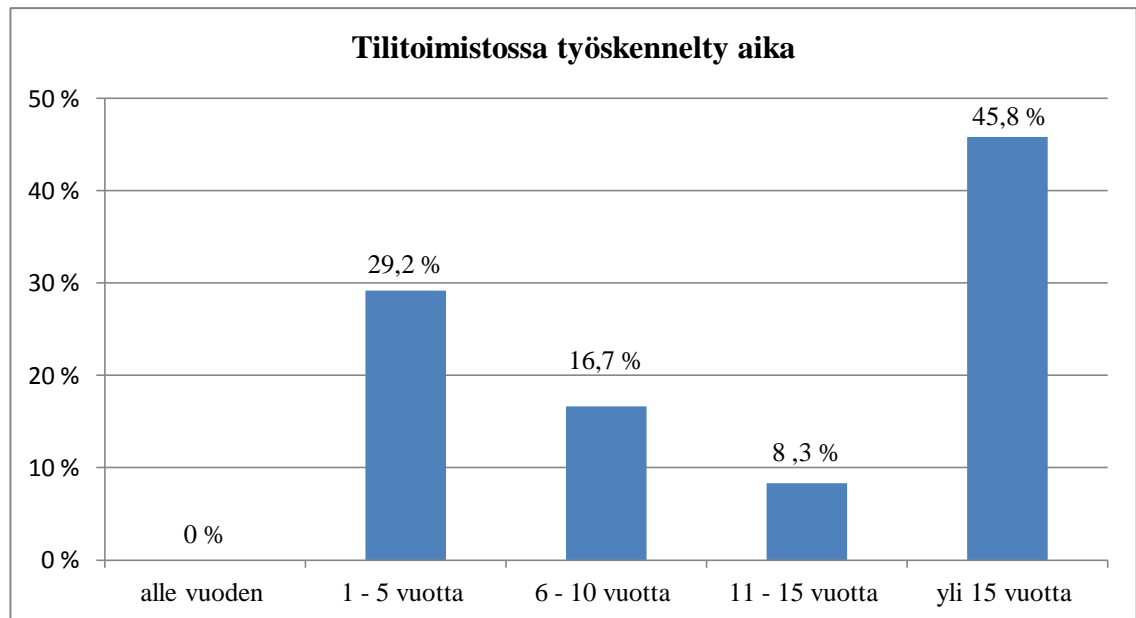
5.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselylomakkeen ensimmäisessä osiossa kartoitettiin vastaajien koulutusta ja työkokemusta kolmen taustakysymyksen kautta. Yli puolet vastaajista (13) ilmoitti korkeimmaksi suoritetuksi tutkinnokseen merkonomin tutkinnon (kuvio 9). Tradenomin tutkinnon suorittaneita vastaajista oli viisi, YAMK- tradenomin tutkinnon, kandidaatin tutkinnon ja maisterin tutkinnon suorittaneita oli kutakin kaksi. Muu-vaihtoehdon alla yksi vastaajista ilmoitti tutkinnokseen merkantin tutkinnon.

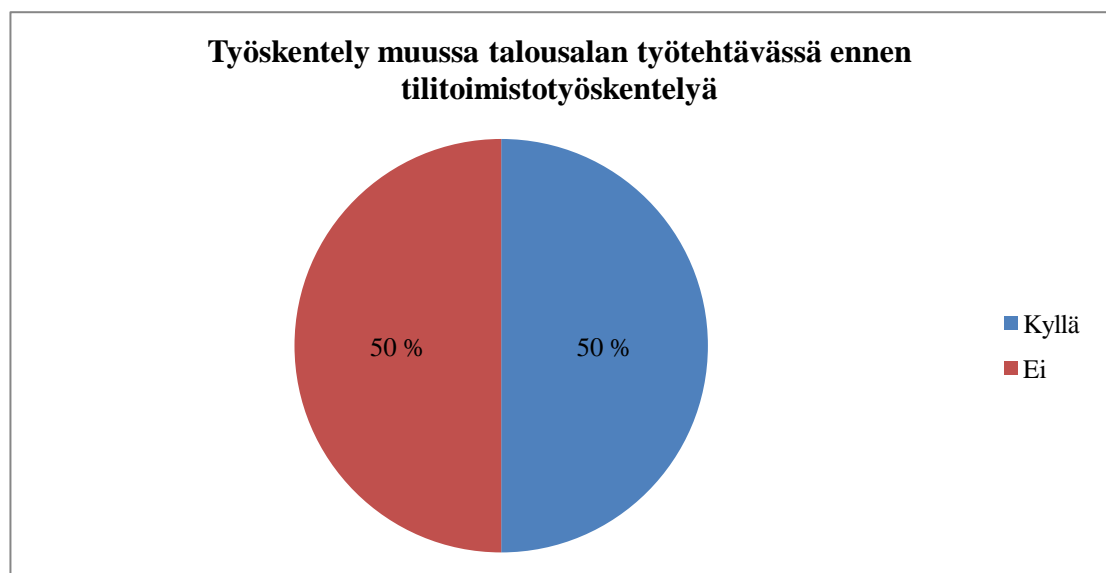
Kuvio 9. Korkein suoritettu tutkinto (n = 24).

Lähes 46 % vastaajista (11) on työskennellyt tilitoimistossa yli 15 vuotta (kuvio 10). Toiseksi suurimpana vastaajaryhmänä oli 1–5 vuotta tilitoimistossa työskennelleet kirjanpitäjät. Tähän ryhmään kuului hieman alle 30 % vastaajista (7). Loput vastaajista (6) sijoittuivat näiden kahden ryhmän väliin.

Kuvio 10. Tilitoimistossa työskennellyt aika (n = 24).

Kyselylomakkeella vastaajilta kysyttiin myös mahdollisesta työkokemuksesta muussa talousalan tehtävässä ennen tilitoimistotyöskentelyä. Puolella vastaajista eli 12 vastaajalla ei ollut muuta työkokemusta talousalan tehtävistä ennen tilitoimistotyöskentelyä (kuvio 11).

Kuvio 11. Työskentely muussa talousalan työtehtävässä ennen tilitoimistotyöskentelyä (n = 24).

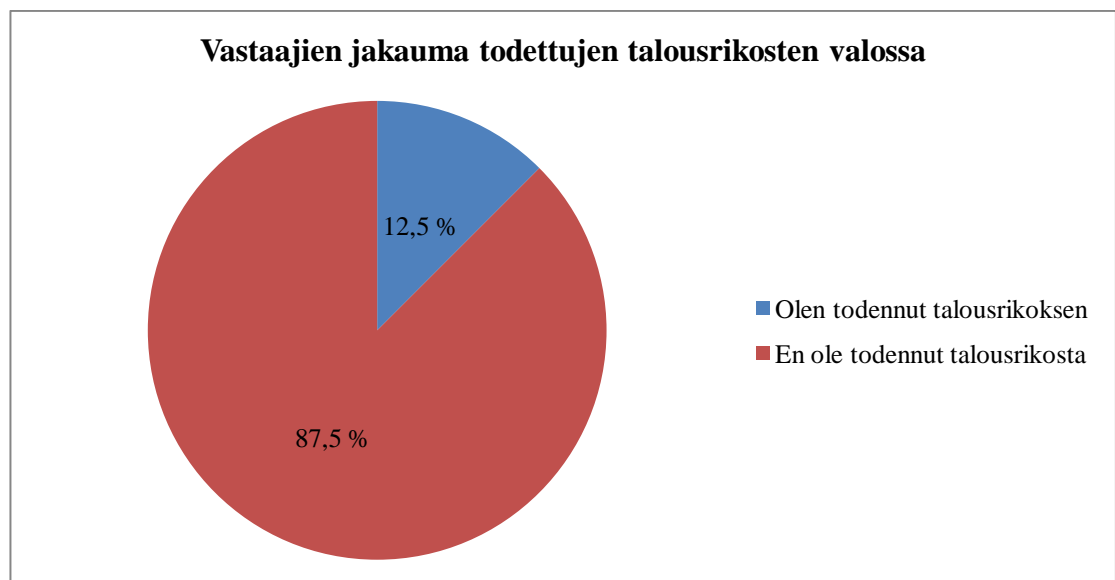
50 % vastaajista puolestaan ilmoitti olleensa muussa talousalan työtehtävässä ennen tili-toimistotyöskentelyä. Taulukossa 5 esitetään vastaajien ilmoittamat aiemmat työtehtävät tai työpaikat.

Taulukko 5. Vastaajien (12) ilmoittamat aiemmat työtehtävät tai työpaikat

Vastaaja	Työtehtävä/Työpaikka
1	Keskon talousosasto
2	Kirjakauppa
3	Palkka- ja toimistotehtäviä valmistusyrityksessä
4	Kunta
5	Kauppa
6	Yliopiston taloushallinto
7	Talousvastaava
8	Isännöitsijä
9	Yrittäjä
10	Vakuutusyhtiö
11	Erilaiset taloushallinnon tehtävät
12	Kirjanpitäjä

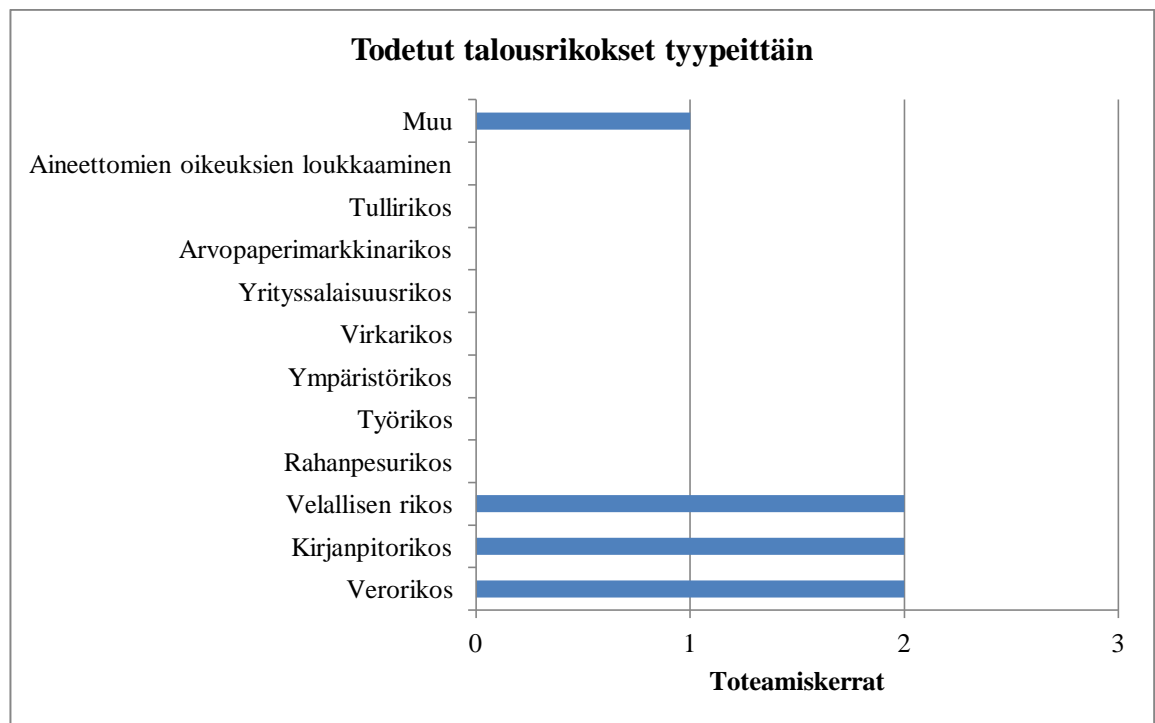
5.2 Todetut talousrikokset

Kyselylomakkeen toisessa osiossa vastaajilta kysyttiin tilanteista, joissa on todettu talousrikoksen tapahtuneen. Suurin osa vastaajista, 87,5 %, ilmoitti, että heille ei ole tilitoimistouransa aikana tullut eteen tilanteita, joissa he olisivat todenneet talousrikoksen (kuvio 12).

Kuvio 12. Vastaajien jakauma todettujen talousrikosten valossa (n = 24).

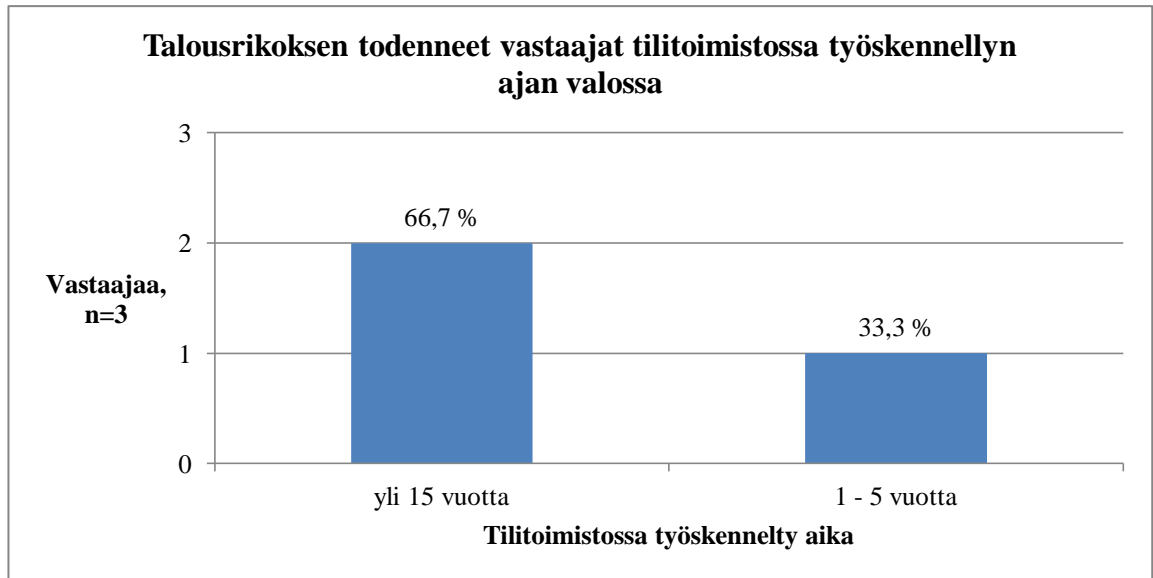
12,5 prosenttia vastaajista (3) on ollut tilitoimistouransa aikana tilanteessa, jossa he ovat todenneet talousrikoksen. Kukin vastaaja ilmoitti todenneensa talousrikoksen yhden kerran. Verorikos, kirjanpitorikos ja velallisen rikos on kukin todettu kaksi kertaa, muu talousrikos yhden kerran (kuvio 13). Muuksi talousrikoksesi vastaaja ilmoitti yrityksen varojen kavaltamisen. Muita talousrikostyyppejä annettujen vastausten mukaan ole todettu kertaakaan.

Kuvio 13. Todetut talousrikokset tyypeittäin (n = 3).

Kuviossa 14 esitetään talousrikoksen todenneiden vastaajien jakauma tilitoimistossa työskennellyn ajan valossa. Kolmesta talousrikoksen todenneesta vastaajasta kaksi (66,7 %) oli henkilöitä, joilla kokemusta tilitoimistotyöskentelystä on yli 15 vuoden ajalta. Yksi rikoksen todennut vastaaja on ollut tilitoimistotyössä 1–5 vuotta.

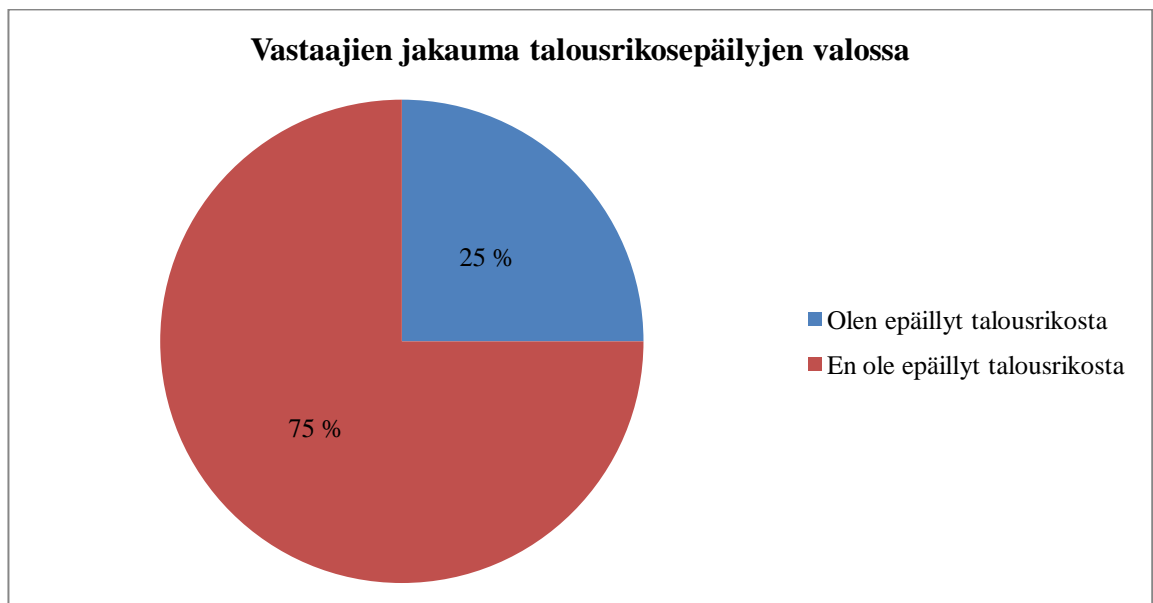

Kuvio 14. Talousrikoksen todenneet vastaajat tilitoimistossa työskennellyn ajan valossa (n = 3).

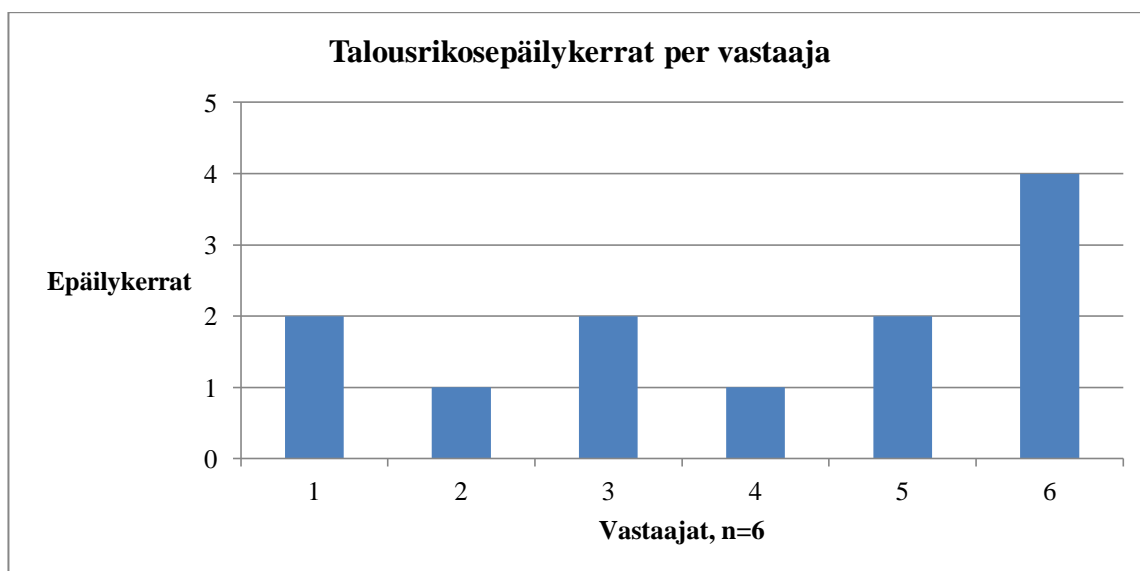
5.3 Talousrikosepäilyt

Kyselylomakkeen kolmannessa osiossa kartoitettiin tilanteita, joissa vastaajat ovat epäilleet talousrikosta. Kuvio 15 nähdään, että 75 prosentille (18) vastaajista ei ole tilitoimistouransa aikana koskaan tullut eteen tilannetta, jossa he olisivat epäilleet talousrikosta.

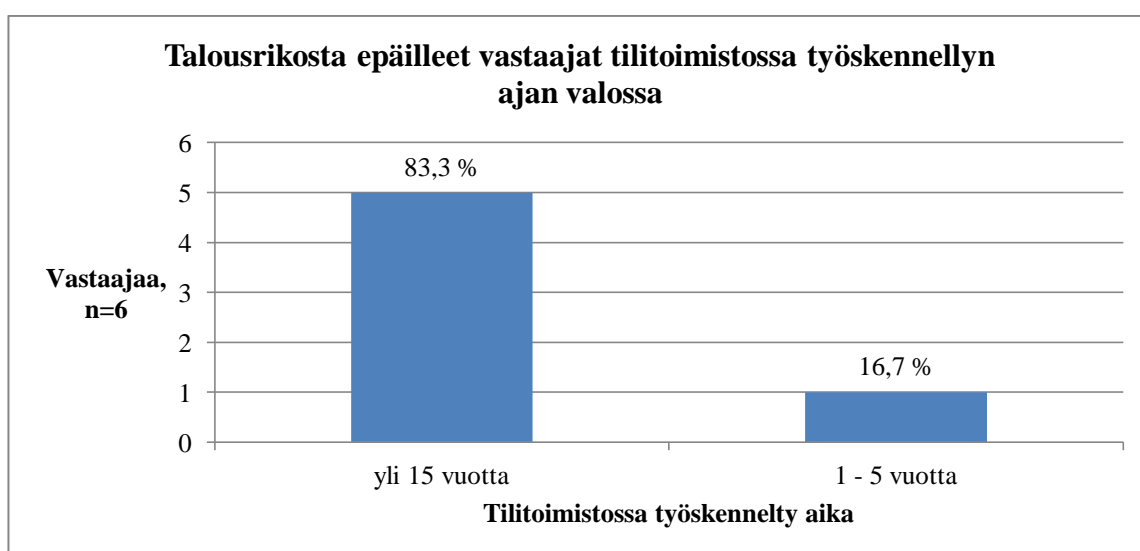
Kuvio 15. Vastaajien jakauma talousrikosepäilyjen valossa (n = 24).

25 prosenttia (6) vastaajista on jossain vaiheessa tilitoimistouraansa epäillyt talousrikosta. Kuviossa 16 kuvataan sitä, miten monta kertaa kukin vastaaja on epäillyt talousrikosta. Kolme vastaajaa on epäillyt talousrikosta 2 kertaa, kaksi vastaajaa yhden kerran ja yksi vastaaja neljä kertaa. Yhteensä vastaajien kesken talousrikosta on epäilty 12 kertaa.

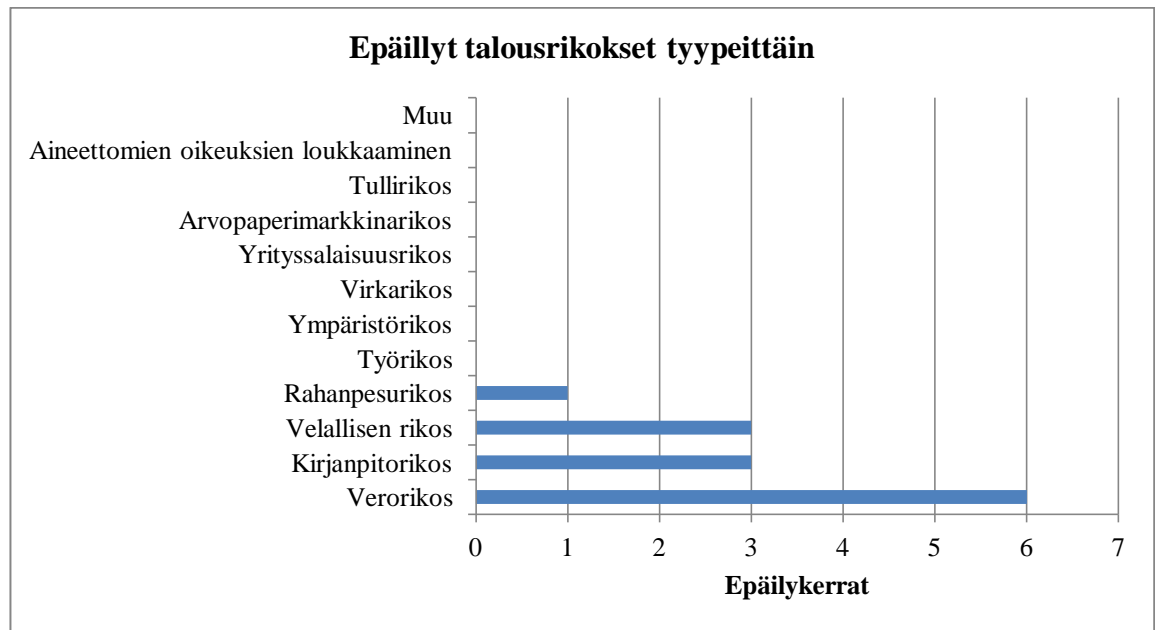
Kuvio 16. Talousrikosepäilykerrat per vastaaja (n = 6).

Kuudesta talousrikosta epäilleestä vastaajasta viisi eli 83,3 % oli henkilöitä, jotka ovat työskennelleet tilitoimistossa yli 15 vuotta (kuvio 17). Yksi talousrikosta epäillyt vastaaja on työskennellyt tilitoimistossa 1–5 vuotta.

Kuvio 17. Talousrikosta epäilleet vastaajat tilitoimistossa työskennellyn ajan valossa (n = 6).

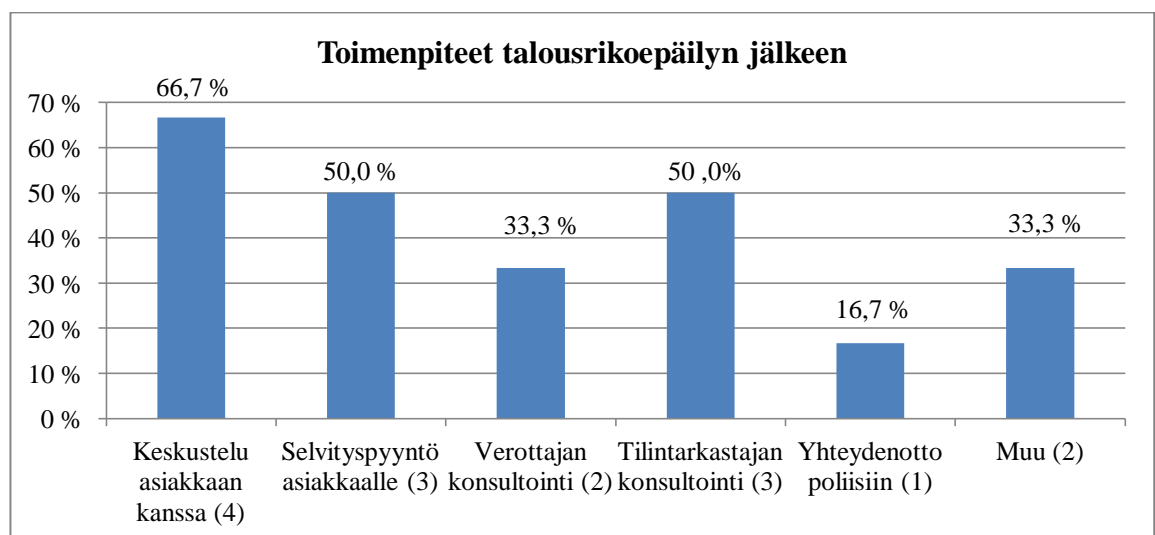
Kuviossa 18 esitetään miten talousrikosepäilyt ovat jakautuneet eri talousrikostyyppien kesken.

Kuvio 18. Epäilty talousrikokset tyypeittäin (n = 6).

Eniten eli kuusi kertaa on epäilty verorikosta, kirjanpitorikosta ja velallisen rikosta on epäilty kumpaakin kolme kertaa ja yksi talousrikosepäily on kohdistunut rahanpesurikokseen. Muihin talousrikostyypeihin ei ole kohdistunut epäilyjä.

Talousrikosepäilyn jälkeisistä toimenpiteistä yleisin oli keskustelu asiakkaan kanssa (kuvio 19).

Kuvio 19. Toimenpiteet talousrikosepäilyn jälkeen (n = 6).

Kuudesta vastaajasta neljä ryhtyi keskustelutoimenpiteeseen asiakkaan kanssa epäilyn jälkeen. Toiseksi yleisimmät toimenpiteet olivat selvityspyyntö asiakkaalle ja tilintarkastajan konsultointi. Näihin toimenpiteisiin ryhtyi 3 vastaajaa. Kahden vastaajan toimenpiteisiin kuului lisäksi verottajan konsultointi ja muu toimi, joka kummassakin tapauksessa oli asiakassuhteen lopettaminen. Lisäksi yksi vastaaja otti yhteyttä poliisiin. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki vastaajat ryhtyivät talousrikosepäilyn jälkeen useaan eri toimenpiteeseen.

Rikosilmoituksia talousrikosepäilyistä tehtiin yhteensä kolme eli 25 % kaikista talousrikosepäilyistä johti rikosilmoitukseen. Kuudesta talousrikosta epäilleestä vastaajasta yksi oli tehnyt epäilyjen perusteella 2 rikosilmoitusta ja toinen vastaaja yhden rikosilmoituksen. Muut talousrikosta epäilleet vastaajat eivät tehneet rikosilmoituksia.

6 Pohdinta

6.1 Tulosten tarkastelua

Kyselyn vastausprosentiksi muodostunut 21,4 % on kohtuullinen vastausprosentti verkkokyselylle. Verkkokyselyssä vastausprosentit jäävät yleensä 10–15 %:n tasolle, hyvin kohdennetuissa kyselyissä voi vastausprosentti nousta 30 prosenttiin (Kananen 2014, 208). Vaikka kyselyn vastausprosentti on odotettua tasoa korkeampi, tutkimuksen tuloksia ei sen perusteella silti voida yleistää. Tulosten voidaan kuitenkin nähdä olevan suuntaa antavia.

Tuloksista nähdään, että valtaosa tilitoimistokirjanpitäjistä ei koskaan tilitoimistouransa aikana ole ollut tilanteessa, jossa he ovat he todenneet talousrikoksen tai väärinkäytöksen tapahtumisen. Sama voidaan todeta myös talousrikosepäilyjen esiintymisestä tilitoimistoympäristössä, vaikkakin talousrikosepäilyjä tulosten perusteella esiintyy useammin kuin tilanteita, joissa talousrikos on todettu. Nämä tulokset heijastelevat sitä yleistä käsitystä, että talousrikosten havaitseminen ja toteaminen tapahtuu yleensä jollain muulla kuin kirjanpitäjätasolla.

Tilitoimistoympäristöstä alkunsa saaneiden talousrikosilmoitusten määrä on myös hyvin vähäinen. Myös tämä tukee sitä käsitystä, että tilitoimistokirjanpitäjän rooli talousrikosten havaittajana ei ole suuri. Suurin osa poliisille ilmoitetuista talousrikoksista tulee verottajan tai muun viranomaisen kautta.

Tuloksista nähdään, että todettujen talousrikosten rikostyypeistä yleisimmät ovat velallisen rikokset, kirjanpitorikokset ja verorikokset. Samat rikostyypit ovat yleisimmät myös talousrikosepäilyjen osalta. Yleisimmin talousrikosepäilyissä nousi esiin verorikos, jota oli epäillyt jokainen vastaaja, joka oli ilmoittanut jossain vaiheessa tilitoimistoursaansa epäilleensä talousrikosta. Verorikosten, kirjanpitorikosten ja velallisen rikosten esiintyminen tutkimuksessa yleisimpinä talousrikoksina noudattelee niiden esiintymistä myös yleisimpinä viranomaisten tietoon tulleina talousrikoksina.

Todettujen talousrikosten ja talousrikosepäilyjen esiintyminen on suurinta niiden vastaajien kesken, jotka ovat olleet tilitoimistotyössä yli 15 vuoden ajan. Yhtenä syynä tällaiseen vastausjakaumaan voidaan nähdä olevan sen, että yli 15 vuoden tilitoimistotyöskentelyn aikana on ollut ajallisesti enemmän tilaisuuksia talousrikoksien toteamiseen tai niiden epäilyyn. Toisena syynä voidaan pitää sitä, että pitkän tilitoimistotyöskentelyajan saatossa on kertynyt runsaasti kokemusta alasta ja sitä kautta myös talousrikosten havainnointi ja tunnistaminen ovat helpottuneet.

6.2 Luotettavuuden ja eettisyyden tarkastelua

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa tunnistetut luotettavuuden ongelmat liittyivät suurimmaksi osin tutkimuksen valideuteen eli pätevyyteen. Tutkimusmenetelmän tai mittarin kyky mitata haluttua asia riippuu kyselytutkimuksessa paljolti kyselylomakkeen kysymysten asettelusta ja muotoilusta. Kyselylomake tulee laatia niin, että kysymysten ja vastausvaihtoehtojen väärinymmärrys minimoidaan. Tosin sanoen kyselylomakkeessa tulee käyttää selkeitä, yksiselitteisiä termejä, joiden merkitys on yleisesti käsitetty.

Kyselyn vastausten purkamis- ja tarkistusvaiheessa tuli esille useita kyselylomakkeeseen liittyviä ongelmakohtia. Muutamien kysymysten kannalta kysymyksen muotoilu ei ollut välttämättä tarpeeksi selkeä. Tämä korostuu varsinkin kysymyksessä, jolla pyrittiin kartoittamaan vastaajien mahdollista työkokemusta muista talousalan työtehtävissä ennen tilitoimistotyöskentelyä. Kysymyksen tarkoituksena oli saada vastauksia siihen,

missä talousalan työtehtävissä vastaajat olivat aiemmin työskennelleet, mutta saatujen vastausten perusteella kysymys oli usein ymmärretty väärin ja vastauksena annettu työpaikka työtehtävän/työnimikkeen sijaan. Tämä väärinkäsitys olisi mahdollisesti pystytty välttämään paremman ja sopivamman kysymyksen asettelun ja muotoilun avulla.

Toinen kyselylomakkeen laadintaan liittyvä ongelma koski kysymysten tarpeellisuutta ja niiden merkitystä tulosten kannalta. Kyselylomakkeen kysymyksissä 5 ja 8 vastaajilta kysyttiin kuinka monta kertaa he olivat todenneet ja epäilleet talousrikosta. Jälkikäteisessä tarkastelussa näiden kysymysten tuottamat vastaukset eivät antaneet tutkimukselle laisinkaan lisäarvoa ja aiheuttivat myös ristiriitaisuutta vastauksissa. Vastausten tarkistusvaiheessa hylätty vastaus jouduttiin hylkäämään juuri näiden kysymysten tuottaman ristiriitaisuuden takia. Kyselyn kannalta parempi vaihtoehto olisi ollut jättää nämä kysymykset kokonaan pois kyselylomakkeelta.

Luotettavuuteen vaikuttaa myös saatujen vastausten määrä. Jos vastausmäärä jää vähäiseksi, sillä on vaikutus tutkimuksen yleistettävyyteen. Yleistettävyys on yhteydessä tutkimuksen ulkoiseen validiteettiin (Kananen 2014, 263). Kuten jo mainittiin, ei tämän tutkimuksen tuloksia voida pitää yleispätevinä, vaan lähemminkin suuntaa antavina. Tulosten yleistettävyyteen vaadittaisiin huomattavasti suurempi vastausmäärä ja vastausprosentti. Osasyynä alhaiseen vastausprosenttiin voidaan pitää sekä kyselyn toteuttamisajankohtaa että kyselyn lähettämisaikajankohtaa. Kysely toteutettiin vain muutamia päiviä ennen kausiveroilmoituksen jättöpäivää, ja tällä on voinut olla suurikin vaikutus siihen, oliko vastaajalla aikaa vastata kyselyyn. Kysely lähetettiin kohdejoukolle keski-viikkoaamupäivänä, joten lähetysaika ei ollut ideaali. Paras lähettämisaika verkkokyselylle on maanantai-iltapäivä tai muina päivinä aikainen aamu (Kananen 2014, 208). Paremman vastausprosentin saamiseksi olisi kyselyn toteuttamis- ja lähettämisaikajankohtaan tullut kohdentaa harkitummin.

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa osaltaan myös lähdekirjallisuuden valinta ja sen tulkinta. Työn luotettavuuteen pyrittiin vaikuttamaan asianmukaisen ja tarkoitukseen sopivan lähdemateriaalin käyttämisellä. Lähdemateriaaliksi pyrittiin löytämään mahdollisimman uusia teoksia ja julkaisuja, jotta varmistettaisiin käytetyn taustatiedon tuoreus. Lähdeaineistona käytettiin myös hieman vanhempaa materiaalia, jos uudempaa ei ollut saatavilla.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa tunnistettiin myös erilaisia työhön ja tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Näistä suurin osa liittyi ensisijassa lähdeaineiston oikeanlaiseen ja eettiseen käyttämiseen. Lähdeaineiston eettinen käyttäminen ja plagioinnin välttäminen on pyritty varmistamaan huolellisilla viittauksilla muiden tekstiin ja ajatuksiin. Myös kyselylomakkeen laatimisessa tuli käyttää eettistä harkintaa. Lomakkeen kysymykset laadittiin siten, että ne olivat muodoltaan mahdollisimman neutraaleja ja niillä ei pyritty loukkaamaan tutkittavia. Lisäksi kysymykset muotoiltiin niin, että ne eivät johdatelleet kohti tiettyä vastausvaihtoehtoa.

Eettiset kysymykset ovat ajankohtaisia myös tulosten tulkinnassa. Tulkinnan tulee tapahtua rehellisesti ja oikeellisesti. Usein tulosten tulkinta voi olla hankalaa, ja joissain tapauksissa tutkimustulosten analysointi voi johtaa väärään tulkintaan. Väärä tulkinta voi johtua tutkijan kyvyttömyydestä tulkita tuloksia oikein tai tutkijan oman mielipiteen vaikutuksesta tuloksen esittämiseen.

Saadut tulokset esitettiin rehellisesti ja tuloksia vääristelemättä. Tutkimuksen tuloksia tulkitessa pyrittiin keskittymään ainoastaan annettuihin vastauksiin ja syrjäyttämään oma mielipide tai käsitys tutkitusta asiasta. Tulosten tulkinnassa pyrittiin siis niiden oikeanlaiseen ja puolueettomaan tulkintaan. Tässä vaiheessa on kuitenkin syytä mainita, että tutkimustulosten analysoinnissa voi aina tapahtua joko tutkijasta riippuvia tai riippumattomia virheitä, joiden vuoksi esitetään virheellinen, väärä tai harhaanjohtava tulkinta.

6.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämän opinnäytetyön tutkimuksellisessa osuudessa kohdejoukkona olivat Joensuun talousalueen tilitoimistojen kirjanpitäjät eli tutkimus toteutettiin maantieteellisesti hyvin rajatulle joukolle. Samantyylinen tutkimus olisi mahdollisuus toteuttaa laajemmalle kohdejoukolle joko Pohjois-Karjalan tai koko maan kattavasti. Tällaisen tutkimuksen avulla voitaisiin kerätä tietoa tilitoimistokirjanpitäjien roolista talousrikoksien havaitsijana laajemmalti ja vertailla talousrikoksien esiintymistä tilitoimistoympäristössä alueittain.

Talousrikoksiin ja talousrikosepäilyihin kohdistuvaa tutkimusta olisi hyödyllistä toteuttaa myös tilitoimistoympäristön ulkopuolella. Tutkimus, jonka kohdejoukkona ovat tilitoimistokirjanpitäjien lisäksi myös muut kirjanpitäjät, avaa uusia näkökulmia talousrikosten havainnointiin ja mahdollistaa myös tutkimustulosten paremman yleistettävyyden.

(Tilitoimisto)kirjanpitäjien roolia talousrikoksien havainnoijina voidaan lähestyä myös näkökulmasta, joka huomioi kirjanpitäjien valmiudet havaita ja tunnistaa talousrikos. Tällaista lähestymistapaa hyödyntävä tutkimus voisi kartoittaa sitä, onko olemassa sellaista kirjanpitäjille suunnattua ohjeistusta ja koulutusta, joiden avulla talousrikosten havaitsemista helpotetaan sekä sitä, miten kirjanpitäjät itse kokevat valmiutensa havaita ja torjua talousrikoksia. Tämänäyttävä tutkimusta olisi mahdollista käyttää hyödyksi esimerkiksi kirjanpitäjille suunnatun koulutuksen suunnittelussa ja kehityksessä.

Lähteet

- Ahvenniemi, J. 2008. KLT tilitoimistoalan asiantuntijatutkintona. Tilisanomat 4/2008, 58–61.
- Danielsson, P. & Lehti, M. 2014. Talous-, ympäristö- ja työrikkokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2013: Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 266. Helsinki: Tammerprint, 143–166.
- Finanssivalvonta. 2015. Sanktiot, tutkintapyynnot ja väärinkäyttöepäilyt. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tilastot/sanktiot/Pages/Default.aspx>. 12.5.2015.
- Haapanen, O. 2007. Arvopaperimarkkinarikkokset ja rikoshyödyn menettäminen. Teoksessa Koponen, P., Lahti, L. & Ojala, T. (toim.). Kirjoituksia talousrikosioikeudesta. Helsingin hovioikeus. Helsingin hovioikeuden julkaisuja. Helsinki: Hakapaino, 33–62.
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. 5.- 6. Painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, M., Lith, P. & Walden, R. 2010. Suomen kansainvälistyvä harmaa talous. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010. Espoo: Kopijyvä.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 1995. Tilastolliset menetelmät. Porvoo: WSOY.
- Hällström, M. 2007. Kirjanpitäjän ja tilintarkastajan vastuusta talousrikoksissa. Teoksessa Koponen, P., Lahti, L. & Ojala, T. (toim.). Kirjoituksia talousrikosioikeudesta. Helsingin hovioikeus. Helsingin hovioikeuden julkaisuja. Helsinki: Hakapaino, 83–107.
- Jamieson, K. 1996. The Role of the Collective in Defining White-Collar Crime. Teoksessa Helmkamp, J., Ball, R. & Townsend, K. (toim.). Definitional Dilemma: Can and Should There be a Universal Definition of White Collar Crime? Morgantown: National White Collar Crime Center. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.194.4670&rep=rep1&type=pdf#page=22>. 22.4.2015.
- Jokinen, A., Häyrynen, J. & Alvesalo, A. 2002. Yritykset talousrikollisuuden uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 19/2002. Helsinki: Edita.
- Kalliokoski, T. 2001. Talousrikollisuuden muuttuvat piirteet, vaikutukset ja torjunnan haasteet. Helsingin yliopiston digitaalinen arkisto. Opiskelijakirjaston julkaisu 2005. <http://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10224/3752/kalliokoski33-45.pdf?sequence=1>. 22.4.2015.
- Kananen, J. 2014. Verkkotutkimus opinnäytetyönä: laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karttunen, J. 2006. Kirjanpitäjän vastuu tilinpäätöksen oikeellisuudesta. Tilisanomat 4/2006, 43–47.
- Keskusrikospoliisi. 2014. Talousrikollisuuden tilannekuva I/2014. Poliisin ja Tullin tietoon tullut talousrikollisuus. http://www.yle.fi/tvuutiset/uutiset/upics/liitetiedostot/talousrikollisuus_tilannekuva.pdf. 27.4.2015.
- Keskusrikospoliisi. 2015. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2014. https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/28746_Rahanpesun_selvittelykeskuksen_vuosikertomus_2014.pdf?4e7e512fea43d288. 12.5.2015.

- Koponen, P. 2007. Velallisen rikokset. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 105–147.
- Koponen, P. & Sahavirta, R. 2007. Kirjanpitorikokset. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 55–104.
- KvantiMOTV. 2015. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Soveltuvat menetelmät [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/menetelma/menetelmatyypit.html>.
 8.4.2015.
- Lahti, R. 2007. Talousrikosoikeuden yleisistä opeista. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 3–28.
- Lahtinen, J. & Isoviita, A. 1998. Markkinointitutkimus. Tampere: Avaintulos.
- Laitinen, A. & Alvesalo, A. 1994. Talouden varjopuoli: Tutkimus talousrikosten vaikutuksista ja talousrikosoikeudenkäynneistä. Poliisin oppikirjasarja 3/94. Helsinki: Sisäasiainministeriö, poliisiosasto.
- Laitinen, A. & Virta, E. 1998. Talousrikokset: teoria ja käytäntö. Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat 2/1998. Helsinki: Edita.
- Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä 1207/2010.
- Lehti, M. 2012. Talous-, ympäristö- ja työrikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2011: Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 262. Helsinki: Hakapaino, 149–181.
- Lehti, M. 2013. Talous-, ympäristö- ja työrikokset. Teoksessa Rikollisuustilanne 2012: Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264. Helsinki: Hakapaino, 151–181.
- Niemi, H. & Lehti, M. 2006. Eräiden talousrikosten rangaistuskäytäntö. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 71. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/tutkimustiedonantoja-sarja/XpVBIMz9r/TTA71_Niemi_Lehti_2006.pdf. 10.5.2015.
- Nuutila, A-M. 1997. Rikoslain yleinen osa. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Nyblin, K. 2007. Yrityssalaisuusrikokset. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 231–289.
- Pihlaja, J. 2004. Tutkielman ongelmia ratkaisemaan. Lahti: Soceda.
 Rikoslaki 39/1889.
- Sahavirta, R. 2007a. Verorikokset. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 181–229.
- Sahavirta, R. 2007b. Rahanpesurikokset. Teoksessa Lahti, R. & Koponen P.(toim.). Talousrikokset. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys, 149–180.
- Sisäasiainministeriö. 2008. Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjunta. Sisäisen turvallisuuden ohjelman valmisteluun osallistuneen asiantuntijaryhmän loppuraportti.
https://www.intermin.fi/download/44752_jarjestaytynyt_rikollisuus.pdf.
 21.4.2015.
- Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Talvela, T. 1998. Joitakin havaintoja taloudellisen rikollisuuden kontrollin ongelmista. Teoksessa Alvesalo, A. (toim.). Kirjoituksia talousrikollisuudesta I. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu, 133–152.
- Teperi, V. 2007. Oikeudelliset riskit tilitoimiston työssä. Tilisanomat 3/2007, 46 – 49.
- Tilikolmio. 2015. Kirjanpidon vastuukysymykset. <http://tilikolmio.fi/wp-content/uploads/2012/09/Kirjanpidon-vastuukysymykset-FIN-ENG.pdf>.
 18.5.2015.

- Träskman, P. O. 1981. Taloudellinen rikollisuus ja yhteiskunta: taloudellisen rikollisuuden käsite, yleisyys ja vaikutukset. Teoksessa Taloudellinen rikollisuus. Lakimiesliiton koulutuskeskuksen julkaisusarja n:o 32. Vammala: Vammalan Kirjapaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Valtionvarainministeriö. 2012. Valtioneuvoston periaatepäätös 19.1.2012. Tehostettu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimintaohjelma vuosille 2012–2015.
http://www.2014.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20120119Tehost/name.jsp. 7.4.2015.
- Vento, H. 1994. Maksukyvyttömyys ja konkurssi rangaistavuuden edellytyksenä: tutkimus konkurssirikoksista historian ja rikosoikeuden yleisten oppien valossa. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys.
- Vento, H. 2005. Kirjanpitäjien riskit. Kirjanpitorikos tunnusmerkistöjen valossa. Tilisanomat 4/2005, 24–29.
- Vento, H. 2009. Asiantuntijavastuu korostuu ja riskit lisääntyvät. Tilisanomat 1/2009, 9.
- Vento, H. 2010. Asiantuntijavastuu viimeaikaisessa oikeuskäytännössä. Tilisanomat 4/2010, 9.
- Verohallinto. 2011. Harmaan talouden esiintyminen ja yleisyys. http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Harmaan_talouden_torjunta/Harmaan_talouden_esiintyminen_ja_yleisyys%2814463%29. 27.4.2015.
- Verohallinto. 2014. Harmaan talouden selvitysyksikkö. Harmaa talous 2014.
https://www.vero.fi/download/Harmaa_talous_2014/%7B7249EABC-3A2D-427F-8FBE-4A4E557EFA23%7D/10097. 22.4.2015.
- Verohallinto. 2015. Harmaan talouden selvitysyksikkö. Harmaa talous – valvontatilastoja 2014.
https://www.vero.fi/download/Harmaa_talous_valvontatilastoja_2014/%7BBC7D4076-50A7-4037-B7A7-AB3C86595B3B%7D/10681. 5.5.2015.

Kyselylomake**Vastausohjeet:**

- monivalintakysymyksissä valitse sopivin vastausvaihtoehto
- kirjoita luvut numeroin
- kiinnitä erityistä huomiota kysymysten 4 ja 7 jälkeiseen ohjeistukseen

Taustakysymykset

1. Mikä on korkein suorittamasi tutkinto?

- ☐ Ei tutkintoa
- ☐ Ylioppilas
- ☐ Merkonomi
- ☐ Tradenomi
- ☐ Tradenomi (YAMK)
- ☐ Kandidaatti
- ☐ Maisteri
- ☐ Muu, mikä?

2. Kuinka kauan olet työskennellyt tilitoimistossa?

- ☐ alle vuoden
- ☐ 1 - 5 vuotta
- ☐ 6 - 10 vuotta
- ☐ 11 - 15 vuotta
- ☐ yli 15 vuotta

3. Oletko työskennellyt jossain muussa talousalan työtehtävässä ennen tilitoimistossa työskentelyä?

- ☐ Kyllä, missä?
- ☐ En

Kyselylomake

Todetut talousrikokset

4. Onko sinulle tilitoimistourasi aikana tullut eteen tilanteita, joissa olet todennut talousrikoksen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos vastasit **Ei**, siirry kysymykseen 7.

5. Kuinka monta kertaa olet todennut talousrikoksen?

6. Minkä talousrikostyyppin olet todennut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Verorikos
- ☐ Kirjanpitorikos
- ☐ Velallisen rikos
- ☐ Rahanpesurikos
- ☐ Työrikos
- ☐ Ympäristörikos
- ☐ Virkarikos
- ☐ Yrityssalaisuusrikos
- ☐ Arvopaperimarkkinarikos
- ☐ Tullirikos
- ☐ Aineettomien oikeuksien loukkaaminen
- ☐ Muu, mikä?

Kyselylomake**Talousrikosepäilyt**

7. Onko sinulle tilitoimistourasi aikana tullut eteen tilanteita, joissa olet epäillyt talousrikosta?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos vastasit **Ei**, voit tallentaa vastauksesi painamalla Lähetä-nappia sivun alareunassa.

8. Kuinka monta kertaa olet epäillyt talousrikosta?

9. Mitä talousrikostyyppiä olet epäillyt? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Verorikos
- ☐ Kirjanpitorikos
- ☐ Velallisen rikos
- ☐ Rahanpesurikos
- ☐ Työrikos
- ☐ Ympäristörikos
- ☐ Virkarikos
- ☐ Yrityssalaisuusrikos
- ☐ Arvopaperimarkkinarikos
- ☐ Tullirikos
- ☐ Aineettomien oikeuksien loukkaaminen
- ☐ Muu, mikä?

10. Mihin toimenpiteisiin olet ryhtynyt talousrikosepäilyn jälkeen? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ Keskustelu asiakkaan kanssa

Kyselylomake

- ☐ Selvityspyyntö asiakkaalle
- ☐ Verottajan konsultointi
- ☐ Tilintarkastajan konsultointi
- ☐ Yhteydenotto poliisiin
- ☐ Muu, mikä?

11. Kuinka monta kertaa talousrikosepäily on johtanut rikosilmoitukseen?

Saateteksti

Hyvä vastaanottaja,

olen Karelia-ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelija ja osana opinnäytetyötäni toteutan kyselytutkimuksen talousrikoksista ja talousrikosepäilyistä. Kysely on suunnattu tilitoimistokirjanpitäjille ja sen tavoitteena on kartoittaa ilmenneitä talousrikoksia ja talousrikosepäilyjä sekä niitä toimenpiteitä, joihin kirjanpitäjä ryhtyy talousrikosepäilyn jälkeen.

Kysely on olennainen osa opinnäytetyötäni, joten jokainen vastaus on arvokas. Saadut vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä vastauksia pystytä yhdistämään yksittäiseen vastaajaan. Vastaamiseen menee n. 5 – 10 minuuttia. Linkki kyselyyn löytyy alta.

Pyydän vastaamaan kyselyyn **11.5.2015** mennessä.

Kyselyä koskevat kysymykset voi lähettää sähköpostitse osoitteeseen hanna.maattanen@edu.karelia.fi

Keväisin yhteistyöterveisin,

Hanna Määttänen

Linkki kyselyyn:

Muistutusviesti

Hei,

Sait minulta viime viikolla sähköpostia, jossa pyydettiin vastaamaan talousrikoskyselyyn. Mikäli et ole vielä vastannut kyselyyn, pyytäisin, että vastaisit siihen mahdollisimman pian. Mikäli olet jo vastannut kyselyyn, kiitän vastauksestasi ja voit lopettaa tämän viestin lukemisen tähän.

Olisin erittäin kiitollinen vastauksestasi, koska jokainen saatu vastaus auttaa parantamaan tutkimustani ja sen luotettavuutta. Vastaaminen on helppoa ja nopeaa. Linkin kyselyyn löydät alta.

Toivon, että vastaat kyselyyn viimeistään 12.5.2015.

Ystävällisin terveisin,

Hanna Määttänen

Linkki kyselyyn: